

Gratis

Kust&Zee Gids

2008-2009

Inclusief

Kust&Zee wandeling Katwijk
Kust&Zee fietsroute Walcheren

QualityCoast

Vakantie aan de kust

Op volle kracht vooruit

Werken aan de kust

Duin & water

Steun het

dolphinfund®

Win een weekend
aan de kust!

Inhoud

De Kustvereniging 3
voor een Rijke Kust en Gezonde Zee

Vakantiearrangement Stayokay 6

QualityCoast 7
mens- en natuurvriendelijk toerisme

Natuurlijk Noordwijk 8

Katwijk gaat voor QualityCoast 10

Zandvoort, 12
1e QualityCoastgemeente

De Blauwe Vlag 13
Hét keurmerk voor milieu, veiligheid en kwaliteit op stranden en in jachthavens

Vakantie aan de Kust

Gemeente Schouwen-Duiveland 14
Een goede combinatie van natuur, recreatie en toerisme

Gemeente Sluis 16
12 kilometer kustkwaliteit in West Zeeuws-Vlaanderen

Gemeente Zijpe 18
De oudste zeepolder van Nederland met haar lange ranke kustlijn

Uitjes en evenementen 19

Op volle kracht vooruit 21

Internationaal project redt 22
dolfijnen uit visnetten
Dolphin Savers dragen bij aan een gezonde toekomst voor dolfijnen én vissers

De vele gezichten van de Noordzee 24

De WAKER waakt over ons 27
grootste water

ASCOBANS 28
Nederland actief in bescherming van bruinvissen in de Noordzee

Dolphin Fund steunt 30
internationale samenwerking

Werken aan de kust 31
Nederlanders werken voortdurend aan een mooie en veilige kust om ons land te beschermen tegen de zee en onze kustlijn in vorm te houden. Dit gebeurt met behoud en zelfs groei van natuur en recreatiemogelijkheden.

Nieuwe kustlijn voor Noordwijk 32

Fotoreportage 34
Rijkswaterstaat werkt met volle kracht aan de kust

Zeeland werkt aan dijken van dijken 36

De Delflandse kust wordt 40
veiliger en sterker

De Dijk te Kijk 42
Tentoonstelling 'Verzet de bakens' in Petten

Kust&Zeevraag 43
voor de kinderen

Duin & Water
Alle Nederlandse duingebieden, met hun karakteristieke flora en fauna, zijn als beschermd gebied opgenomen in het Natura 2000 Netwerk. Hierbinnen zorgen de duinwaterleidingbedrijven voor de best mogelijke afstemming tussen waterwinning, natuur en recreatie. Miljoenen mensen kunnen daardoor genieten van schoon drinkwater en van rust, ruimte en een schitterende natuur.

Nederlands duingebied 44
uniek in Europa

Waternet combineert 46
waterwinning, natuur en recreatie

Op safari in de duinen 48

Scherven in het stuifzand 49

10 jaar natuurherstel in de 50
duinen van Zuid-Holland

Steun het Dolphin Fund! 52

Colofon

Uitgave: Kustvereniging (Leiden)
Coördinatie & hoofdredactie: Albert Salman (Kustvereniging) en Freddy van der Brugge (Van der Brugge Communicatie Advies)
Redactieteam: Albert Salman, Freddy van der Brugge, Tim van Beers, Robert Steenbergen, Marijke Kooijman Erik Devilee
Fondsen- en Advertentiewerving: Van der Brugge Communicatie Advies en Kustvereniging

Begeleiding vormgeving en drukwerk: Freddy van der Brugge

Vormgeving: Eric Dietz Grafisch Ontwerp bNO, Leiden
Druk: Thieme Rotatie Zwolle BV
Redactieadres: Postbus 11232, NL-2301 EE Leiden, info@kustvereniging.nl

Speciale dank aan: ASCOBANS, De kustgemeenten: Katwijk, Noordwijk, Schouwen-Duiveland, Sluis, Zandvoort en Zijpe, duinwaterleidingbedrijven DZH, Waternet en PWN, Ecomare, Europese Unie, Fonds 1818, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Rijnland, KRAS, Linnaeushof, Ministerie van LNV, Norgine, Hotel Zonneduin, Prins Bernard Cultuurfonds, Projectbureau Zeeweringen, Rijkswaterstaat-Kustlijnzorg, Rijkswaterstaat Noordzee, SaveWave, Stayokay, Svitzer Salvage, TUI Nederland, Waterschap Zeeuwse Eilanden.
Coverfoto: Robert Steenbergen **inzetjes:** Marijke de Boer, Robert Steenbergen

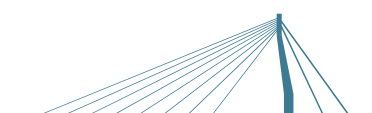
Oplage: 120.000

De Kustvereniging is aangesloten bij het Instituut voor Sponsoring en Fondsenwerving en werkt volgens algemeen gangbare normen voor fondsenwerving. Het ISF is het keurmerk voor kleinere organisaties.

COMMUNICATIEKLOVEN OVERBRUGGEN

Bel voor een kennismakingsgesprek

VAN DER BRUGGE COMMUNICATIE ADVIES

Postbus 302, 2300 AH LEIDEN
tel. (0172) 500 517, mobiel: 06 54 717 543
e-mail: brugge-F@hetnet.nl
Bezoekadres: Willem van der Veldenweg 59
2451 BB LEIMUIDEN, fax: (0172) 506 109

De Kustvereniging

Rijke Kust, Gezonde Zee?

De zee is ons grootste natuurgebied. Maar de natuur ligt onzichtbaar onder de zeespiegel. En onbekend maakt onbemind. Daarom gaat het erg slecht met de zee. Vissen en dolfijnen verdwijnen in hoog tempo. En we krijgen er kwallen voor in de plaats.

De Kustvereniging doet er iets aan. Dit is een vereniging voor duurzame ontwikkeling met 2700 leden, waar onder veel natuurorganisaties. Deze kust & zee organisaties starten in 2008-'09 een campagne voor een rijke kust en een gezonde zee. Voor een succesvolle campagne is ieders steun nodig. Iedereen kan op zijn of haar eigen manier bijdragen aan de campagne!

Veilige kust, rijke kust?

Er wordt nu hard gewerkt aan versterkingen om de kust en de kustprovincies veiliger te maken. Wij willen dat de kust daardoor ook mooier en rijker wordt. Het is immers de plek waar wij allemaal van de zee kunnen genieten. De Kustvereniging en vele andere mensen en organisaties dragen hieraan bij en laten u dat zien met deze Kust&Zee Gids en met onze website www.kustgids.nl, die elk jaar een miljoen bezoekers trekt.

Foto: Marijke de Boer

Zijn de dolfijnen nog te redden?

Elk jaar komen meer dan een kwart miljoen dolfijnen en bruinvissen om doordat zij verstrikt raken in visnetten of door vervuiling en marinesonar. Daarom steunt de Kustvereniging het VN Jaar van de Dolfijn. Samen met het Dolphin Fund en de visserij werkt onze vereniging aan de beperking van de bijvangst van bruinvissen en dolfijnen.

Kustvereniging wordt 'Kust en Zee'

Op 1 januari 2009 verandert de Kustvereniging haar naam in 'Kust en Zee'. Dit betekent een nieuwe fase in de samenwerking tussen organisaties voor kust en zee. Kust en Zee wordt de grootste organisatie voor duurzame ontwikkeling van het gehele kust- en zeemilieu. Iedereen die duurzaamheid nastreeft kan lid worden: particulieren, natuurorganisaties, andere maatschappelijke groepen en ook bedrijven.

De naam 'Kust en Zee' is jarenlang gebruikt voor een coalitie van Kustvereniging, EcoMare, Stichting Duinbehoud en Stichting De Noordzee. Deze coalitie zet de samenwerking met evenveel overtuiging en deskundigheid voort voor de jaarlijkse 'Week van de Zee'.

Met de vierde jaargang van deze Kust&Zee Gids hoop ik dat u weer een goed beeld krijgt van ons werkterrein en dat van onze leden en partners: duurzaam toerisme, kustveiligheid, natuurbeheer in duinen en op zee.

Dankzij de bijdragen van al onze partners is deze gids weer kosteloos beschikbaar. Als u 'm uit heeft, geeft u 'm dan door aan iemand anders?

Ik wens u veel leesplezier en een fantastisch kust- en zeezeizoen!

Albert Salman,
directeur Kustvereniging / Kust en Zee

Lege zee, gezonde zee?

Deskundigen waarschuwen voor de instorting van de visstand. De Kustvereniging werkt hard mee voor een gezonde zee en steunt de instelling van beschermde zeegebieden. Vissers hebben onze steun nodig om duurzamer te kunnen vissen. En voor het herstel van trekvissen (zoals de paling) moet het beheer van sluizen en dammen worden verbeterd.

Urk 153 is in 2007 gebruikt voor een onderzoek naar Pulskorvisserij. Dit is een vorm van visserij die minder schade aan de bodem oplevert, omdat gebruik wordt gemaakt van elektrische pulsjes in plaats van sleepnetten.

Word Ambassadeur van de Zee!

Rijke kust, gezonde zee: óók op uw vakantie- bestemming!

Ambassadeur van de Zee? U misschien?

Er zijn heel veel mensen nodig die zelf iets willen doen voor de zee. De Kustvereniging is op zoek naar deze mensen. Wilt u iets doen voor de zee, voor het Dolphin Fund of samen met andere Ambassadeurs? Misschien binnen uw eigen werksituatie? Meldt u dan aan als Ambassadeur van de Zee. Alle ideeën zijn van harte welkom.

Samen sterk...

... met natuurorganisaties!

De Kustvereniging doet al acht jaar haar uiterste best om natuurorganisaties te laten samenwerken voor kust en zee. Alleen door een goede samenwerking kunnen we echt iets bereiken. Iedereen kan dan ook meedoen aan dit Kust & Zee programma.

... met het bedrijfsleven!

Voor een rijke kust en gezonde zee is de kennis en de technologie van bedrijven uit alle sectoren hard nodig. Heeft u een bedrijf dat zich serieus wil inspannen voor duurzaamheid, groene energie, schoon water en een goed klimaat? Laat het ons weten!

... met badplaatsen!

Met ons QualityCoast programma werken wij samen met kustplaatsen voor duurzaam toerisme of beter gezegd voor mens- en natuurvriendelijk toerisme en recreatie. Op de volgende pagina's leest u hier meer over. In 2001 hebben wij de Week van de Zee in Nederland geïntroduceerd, die elk jaar eind mei gehouden wordt.

Foto: Robert Steenbergen

Op de achterpagina van deze gids
leest u wat u nog meer voor de
kust en zee kunt doen.

... met onze jeugd!

Helaas is natuureducatie op scholen vaak onderbelicht, daarom biedt de Kustvereniging kinderen en jongeren een speciaal programma aan als vervolg op www.kustnzeeverkeners.nl. Dit programma is voorzien van goed materiaal voor projecten, sprekebeurten en werkstukken. Hierbij willen we speciale aandacht geven aan Antilliaanse, Marokkaanse, Turkse en Surinaamse jongeren.

Foto: Robert Steenbergen

... met overheid en loterij!

Ondanks dat de Noordzee ons kapitalen oplevert aan olie en gas besteden overheid en loterijen nog te weinig geld aan de bescherming van de zee. De Kustvereniging benadert alle bedrijven en organisaties die werken op of aan de Noordzee om méér te doen aan de bescherming ervan.

... met u? dan heeft de zee nog een kans!

Gaat van elke euro die u doneert voor natuur de helft naar de zee? Dat kunt u veranderen. Pas als dat gebeurt geeft u de zee echt een kans. Dat kan met een eenmalige gift of een legaat aan het Kust&Zee programma van de Kustvereniging. U kunt ook donateur worden door u op te geven als 'Vriend van Kust & Zee', vanaf 2 euro per maand. Maar méér is nodig...

Steun de Kustvereniging! VOOR EEN RIJKE KUST EN EEN GEZONDE ZEE

Giro 916 t.n.v. de Kustvereniging te Leiden
o.v.v. "Gezonde Zee"

Postbus 11232, 2301 EE Leiden.
Breestraat 89A, Leiden.
Tel. 071 512 29 00, Fax 071 512 40 69
info@kustvereniging.nl, www.kustvereniging.nl

Ongerepte kusten verdwijnen nog altijd in hoog tempo. Als vakantieganger merk je dat 'de ontwikkeling' elk jaar verder gaat, ten koste van dat stille strand, die ruige rotsen of die blauwe lagune. De Europese Kustvereniging (EUCC) zet zich in voor vele kustregio's, met landelijke afdelingen, ondersteund door kleine teams van deskundige medewerkers. Wij waken over de kusten die nog zijn ontsnapt aan de betonmolen. Maar dat kan alleen met ùw hulp...

Foto: Robert Steenbergen

Foto: Robert Steenbergen

De Europese Kustvereniging (EUCC) zet zich in voor de laatste ongerepte kusten. Samen met onze leden in 40 landen. Dat doen we met de steun van de Europese Commissie en van bedrijven en particulieren: Vrienden van Kust&Zee. Meld u nu aan als donateur, vanaf 2 euro per maand. Kijk op www.kustvereniging.nl

Aankoop broedgebied zeearend

Nog maar enkele jaren geleden werden tientallen broedparen van de zeldzame zeearend bedreigd in de Poolse Oder Delta. De Kustvereniging hielp toen EUCC-Polen om een Natuurpark aan te kopen en in te richten. Zo droegen wij bij aan het behoud van 160.000 hectare natuur.

Mooi Europa... maar wat doet Europa eraan?

De Europese Commissie heeft tal van initiatieven genomen voor de bescherming van natuur en milieu. De hoeksteen van het EU-milieubeleid is het actieprogramma 'Milieu 2010: Onze toekomst, onze keuze'. Hieronder een korte uitleg wat dat zoal betekent voor kust en zee.

Klimaatverandering. De gevolgen van een veranderend klimaat voor de zee en voor de kust zijn enorm. Zeespiegelstijging en zwaardere stormen dwingen ons tot maatregelen. Wereldwijd is de EU de grote voortrekker voor forse beperkingen voor de uitstoot van broeikasgassen. Daar mogen we best trots op zijn.

Natuurbescherming. Internationaal belangrijke natuurgebieden krijgen speciale aandacht en worden onderdeel van het Natura 2000 Netwerk. Er wordt vaak gezegd dat daar dan niets meer kan of mag, maar bestaand gebruik blijft mogelijk. En héél belangrijke plannen kunnen nog steeds doorgaan, mits de schade aan de natuur wordt gecompenseerd.

Beschermde Zeegebieden. De EU heeft de laatste jaren veel aandacht geschonken aan de zee. Vanuit de Europese Mariene Strategie zijn richtlijnen voor de lidstaten aangenomen, bijvoorbeeld voor de aanwijzing van beschermde zeegebieden. De EUCC is hiervoor één van de expertorganisaties.

Visserij en Maritiem beleid. Helaas zijn de Europese landen het lang niet altijd eens over maatregelen om de visserij duurzaam te maken. Maar de Commissie spant zich daar wel voor in. Er is bijzondere aandacht voor de bescherming van de tonijn en van haaien die dreigen uit te sterven vanwege de Chinese haaienvinnensoep...

Vervuiling en gezondheid. Na rampen met enkele olietankers is het Europese beleid strenger dan elders in de wereld. En er is bijvoorbeeld een Europese richtlijn om de verontreiniging van het zwemwater te beperken en om de Europeanen daarover beter te informeren.

Kustbeheer. Mede dankzij de EUCC heeft de Europese Unie een beleid voor de kust waarin integratie van belangen voorop staat, zodat niet één belang de overhand kan krijgen. De EUCC heeft ook sterk bijgedragen aan de Europese visie op de aanpak van kusterosie en kustveiligheid.

Voor meer informatie over EU milieubeleid: http://europa.eu/pol/env/overview_nl.htm

Vakantiepret begint bij Stayokay!

Waar kan je spannendere avonturen beleven dan bij Stayokay? Zeehondjes kijken, leren zeilen op de Friese meren, kastelen bouwen op het strand en heerlijk fietsen door de duinen. Het kan allemaal bij Stayokay! En de vele arrangementen zijn niet alleen voordelig geprijsd, ze zorgen zeker ook voor een uniek verblijf.

Vakantiearrangement 3 dagen, 2 nachten*

Inclusief: welkomstdrankje, 2x overnachting met ontbijt, 2x lunchpakket, 2x diner en een cadeautje voor de kinderen.

Volwassenen vanaf € 65
Kinderen vanaf € 49,20

Boek er een activiteit als een fietstocht, zeehondjes kijken of een stepsafari bij!

* Ook voor 5 of 8 dagen te boeken.

Periode zomervakantie: do 26 juni t/m zo 31 aug 2008
Periode herfstvakantie: za 11 oktober t/m zo 2 november 2008

Meer weten?

Bel 020 551 31 55 voor een gratis brochure boordevol arrangementen of kijk op www.stayokay.com/vakantie

30 hostels in Nederland

QualityCoast: Badplaatsen willen eigen identiteit bewaren

Badplaatsen uit 11 landen werken al enige jaren samen in het QualityCoast programma van de Europese Kustvereniging (EUCC). Met Europese steun leren zij van elkaar hoe ze de kwaliteit van het toerisme kunnen verbeteren en de eigen identiteit bewaren. Ook is een internationaal keurmerk ontwikkeld voor badplaatsen die daar goed in slagen.

Kwaliteitskeur- merk waarvoor?

QualityCoast is het enige programma dat een internationaal kwaliteitskeurmerk omvat voor duurzaam toerisme op het niveau van kustgemeenten en eilanden. Badplaatsen moeten een beleidsplan voor vijf jaar opstellen om die kwaliteit te versterken. En tenslotte verplichten badplaatsen zich om eerlijke en objectieve informatie te geven over belangrijke aspecten van het toerisme en over hun beleid. Alles draait daarbij om 20 criteria op het gebied van natuur, cultuur (o.a. cultureel erfgoed en lokale identiteit), milieu, veiligheid, recreatiemogelijkheden en duurzame ontwikkeling.

Voor meer informatie:
www.qualitycoast.info

Deelname aan QualityCoast verplicht badplaatsen om een basiskwaliteit voor recreatie en toerisme te garanderen waarin mens, natuur en milieu voorop staan, met aandacht voor de eigen identiteit en het behoud van cultureel erfgoed. Het gaat daarbij om de badplaats als geheel. QualityCoast is dan ook bedoeld als een aanvulling op het Blauwe Vlag programma, dat alleen is gericht op stranden en zeejachthavens.

Europese bestemmingen

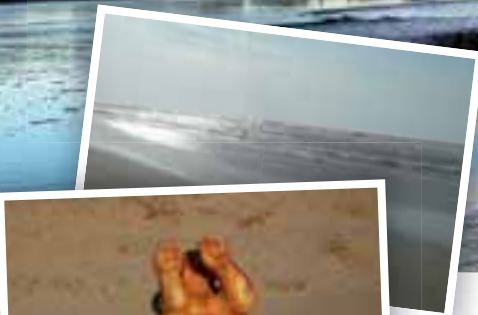
Bekende kustbestemmingen die tot dusver aan het programma meedoen zijn onder meer: Fuerteventura (Canarische eilanden), Aveiro (Portugal), Calvia (Mallorca), Cork (Ierland), Merseyside (Engeland), Oder Delta (Duitsland-Polen), Stockholm en in Nederland: Zandvoort en Noordwijk. Pas eind 2008 kunnen nieuwe kustplaatsen zich hierbij aansluiten; het programma wordt in 2008 namelijk beoordeeld door de Europese Commissie.

Tekst: Albert Salman, Kustvereniging

KUSTGIDS.NL

QualityCoast is maar één van de manieren waarop de Kustvereniging mensen eerlijke informatie probeert te geven over de Europese kust. Deze Kust&Zee Gids en de website KUSTGIDS.NL zijn enkele andere voorbeelden. Met jaarlijks één miljoen bezoekers is KUSTGIDS.NL nu al vele jaren de grootste en meest populaire website over de Nederlandse kust. U vindt er alle beachcams (webcams) en volop informatie over natuur, cultuur en recreatiemogelijkheden.

Voor meer informatie:
www.kustgids.nl

Natuurlijk NOORDWIJK

Noordwijk biedt een unieke combinatie van kwaliteiten; natuur in de wijde omgeving, stijlvol badplaatsleven en prachtige historie in Noordwijk Binnen. Noordwijk aan Zee staat bekend als een internationale kwaliteitsbadplaats met een vooraanstaande congressfunctie.

Diversiteit is het kenmerk: een schoon zandstrand met een lengte van 14 kilometer dat spectaculair is veranderd door de in het voorjaar van 2008 voltooide kustversterking. Haast vanzelfsprekend is er veel natuur- en landschapsschoon en zijn er volop toeristische verblijfsaccommodaties in alle variaties.

Bloemenbadplaats

Noordwijk biedt verder veelzijdige uitgaans-, recreatie- en winkelmogelijkheden, vergader- en congresfaciliteiten op internationaal topniveau, de nabijheid van historische steden en het Hollandse plassengebied. In het voorjaar mag Noordwijk zich vanwege de bloeiende bollenvelden en het bloemencorso terecht de bloemenbadplaats noemen. En in de zomer bevestigen hoogwaardige evenementen, zoals het Schildersfestival, Opera aan Zee en de BeeldenBoulevard, het culturele klimaat van Noordwijk.

Prachtige natuur

De natuur is een belangrijk onderdeel van dat aanbod. Rond Noordwijk liggen prachtige natuurgebieden. De Noordduinen en de Coepelduinen zijn historisch gezien van Europese betekenis. Vrijwel al deze gebieden

zijn nagenoeg het gehele jaar vrij toegankelijk en bieden talloze mogelijkheden voor fiets- en wandeltochten. Echte wandelliefhebbers komen aan hun trekken in het grootste natuur- en wandelgebied van de Randstad: de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Cultuur en historie

Maar ook het aantrekkelijke achterland nodigt uit tot mooie wandel- en fietstochten, want bollenvelden, landgoederen en graslandpolders wisselen elkaar af. Bijzondere attracties maken Noordwijk extra aantrekkelijk. Space Expo geeft een spectaculair beeld van de ruimtevaart, terwijl het Atlantik Wallmuseum het verhaal vertelt van de Duitse bezetting. Wie nog verder in de tijd terug wil kan naar museum Noordwijk, dat de geschiedenis van het oude vissersdorp en de kruiden- en bollen-teelt presenteert. Daarnaast zijn er wisselende exposities, ondermeer van schilders die een band met Noordwijk hebben. Maar ook de historische kern van Noordwijk Binnen nodigt uit tot een wandeling langs bijvoorbeeld de Oude Jeroenskerk of de knotlinden op de Voorstraat.

Meer informatie

Meer informatie over de gemeente Noordwijk is te vinden op www.noordwijk.nl. Op deze site is onder de rubriek natuur & milieu een natuurfolder met wandeltips beschikbaar. Voor meer informatie over de vele evenementen en activiteiten in onze gemeente kunt u terecht bij Noordwijk Marketing, www.noordwijk.info. Meer informatie over de natuur in en om Noordwijk is te vinden op www.strandloper.nl en www.kustgids.nl/noordwijk.

Noordwijk: charmant, stijlvol, ingetogen en ... nog veel meer

Als aan bezoekers van Noordwijk wordt gevraagd één of meer specifieke kenmerken van de kustplaats te noemen, valt in de reacties, naast het feit dat de beoordelingen merendeels positief zijn, vooral de diversiteit op. Zee, strand, natuur, rust, ruimte, veiligheid, schoonheid. Het komt allemaal aan bod. Noordwijk dat al bekend stond als dé congresstad van Nederland en een badplaats die de blauwe vlag, een internationale milieuonderscheiding, mag voeren, heeft nu ook voor de eerste maal het keurmerk QualityCoast Award toegewezen gekregen.

De internationale jury van de QualityCoast Award rapporteert iedere twee jaar aan de hand van een uit twintig onderdelen bestaande checklist. Zij kijkt onder andere naar hoe toerisme en milieu, en verkeer en milieu zich tot elkaar verhouden. Ook is er aandacht voor afval en recycling, biodiversiteit en natuurlijk ontbreekt onderzoek naar de kwaliteit van het (zee)badwater niet. De eindconclusie voor Noordwijk, dat in vijftien onderdelen 'goed tot uitstekend' scoorde, was 'zeer goed'.

Mens- en milieuvriendelijk toerisme

Noordwijks wethouder Leendert de Lange (VVD): "Ik ben blij met de vele positieve waarderingen van de jury van de QualityCoast Award. Het betekent dat herkend en erkend wordt dat we naast de economische ontwikkeling van Noordwijk ook ruimschoots oog hebben voor zaken als milieu, natuurwaarden en ecologie. Kortom, de combinatie van mens- en milieuvriendelijk toerisme. Het is goed dat de rapportage van Quality Coast niet alleen veelomvattend is, maar ook heel specifiek. Daardoor weet je precies waar je aan toe bent. Wat goed is en waaraan gewerkt moet worden. Dat we als gemeente met ons beleid niet alleen staan wisten we natuurlijk wel, maar wordt nog eens benadrukt door

het feit dat, bijvoorbeeld, één van de strandexploitanten het begrip duurzaam ondernemen een extra dimensie heeft gegeven door te proberen een 'Green Key' keurmerk te bemachtigen."

'Green Key'

De Green Key (voorheen Milieubarometer) is hét internationale keurmerk voor bedrijven in de toerisme- en recreatiebranche die serieus en controleerbaar bezig zijn met de milieuzorg op het bedrijf. Het doel is aan de ene kant het sparen van het milieu door minder gas, water en elektra te verbruiken en minder afval te produceren, maar aan de andere kant ook om kosten te besparen.

Op de juiste manier

De Lange: "We werken op vele fronten aan de toekomst. Het toekennen van internationale keurmerken als de Blauwe vlag en QualityCoast Award geeft aan dat we dat op de juiste manier doen en dan ook nog met behoud van het karakter van Noordwijk 'charmant, stijlvol en ingetogen'."

Een Europees programma voor mens- en natuurvriendelijk toerisme

Katwijk gaat voor QualityCoast

Katwijk is een van de Nederlandse kustgemeenten die deelneemt aan het QualityCoast-programma. Hiermee verplicht de badplaats zich om een basiskwaliteit voor recreatie en toerisme te garanderen waarin mens en natuur voorop staan, met aandacht voor de eigen identiteit en het behoud van cultureel erfgoed.

De gemeente Katwijk besteedt dan ook veel aandacht aan duurzaamheid en leefbaarheid. Centraal hierbij staat de triple P benadering van duurzame ontwikkeling (People, Planet, Profit). Vanuit deze ambitie is onder meer de projectgroep Duurzaamheid opgericht die mogelijkheden onderzoekt en initiatieven neemt om haar inwoners en bezoekers nu en in de toekomst zo zorgvuldig mogelijk met de omgeving, natuur en het cultureel erfgoed van Katwijk te laten omgaan. Deelname aan het QualityCoastprogramma past hier uitstekend binnen. Ook ligt het programma in de lijn van andere ontwikkelingen en projecten in Katwijk, zoals het 'Badgast Informatie Paneel'.

Katwijk is een familiebadplaats waar nog sprake is van rust en ruimte. In het kader van citymarketing kiest Katwijk daarom voor kwaliteit en duurzaamheid. Deze kwaliteiten sluiten goed aan bij de doelstellingen van QualityCoast. Via dit Europese programma

kan Katwijk zich op deze punten onderscheiden van andere kustplaatsen. De Kustvereniging, binnen Nederland verantwoordelijk voor dit programma, zal aan de deelname van Katwijk alle medewerking verlenen. Een groot voordeel hierbij is de samenwerking die ontstaat met de andere Nederlandse deelnemers, Noordwijk en Zandvoort. Door samen op te trekken en de publiciteit te zoeken, kunnen deze drie fraaie Hollandse badplaatsen met behoud van hun eigen identiteit zich stevig op de kaart zetten. De combinatie van de prachtige stranden, duinen en bloembollencultuur en de nabijheid van Leiden, Haarlem, Schiphol, Amsterdam en Den Haag biedt unieke mogelijkheden voor de vakantieganger.

Katwijk bereidt zich nu voor op het QualityCoast-programma 2008-2011 en het voldoet aan de eisen ervan om vervolgens in 2009 het QualityCoast keurmerk te behalen.

Maak in het Katwijks Museum kennis met een verrassende verzameling schilderijen uit de 19e en 20e eeuw. Er zijn schilderijen te zien van o.a. Jan Toorop, Willy Sluiter en B.J. Blommers

Cultuur in Katwijk

De Romeinen wisten het al: de monding van de Oude Rijn heeft een strategische waarde. Destijds vormde deze rivier de noordgrens van het Romeinse Rijk. Belangrijke nederzettingen waren Praetorium Agrippinae bij Valkenburg en het nog immer mysterieuze Brittenburg voor de Katwijkse kust.

Gelegen aan de zuidzijde van de Duinen Bollenstreek heeft Katwijk een ieder veel te bieden. Rust en ruimte, recreatie en sport. Katwijk wordt aan de ene kant begrensd door de weidsheid van de zee, het uitgestrekte strand, de glooiende duinen, het Panbos en aan de andere kant het recreatiegebied Valkenburgse Meer.

De rijke historie, die teruggaat tot de Romeinse tijd, is nog te zien in de verschillende dorpskernen. De gemeente heeft vijf musea binnen haar grenzen: Het Katwijks Museum, het Nationaal Smalpoormuseum, Het Spinozahuis, museum Oud Valkenburg en museum Oud Rijsburg. Met de campings, hotels, duingalows en recreatiemogelijkheden is Katwijk verfrissend voor jong en oud!

Katwijk verfrissend!

De zee, het strand, de mooie natuurgebieden en het Valkenburgse Meer maken een bezoek aan Katwijk de moeite waard.

De natuurgebieden Berkheide (met het landgoedbos Panbos) en de Coepelduynen zijn aangewezen als beschermd natuurmonument. In de duinen van deze natuurgebieden is er voor wandelaars die van pure natuur houden veel te zien. Het is een oase van rust en ruimte.

Wandelroutes

In het beboste duingebied 'Pan van Persijn' (kortweg Panbos), gelegen in het natuurgebied Berkheide, zijn een hertenkamp, een ganzen- en eendenvijver, een trimbaan en diverse speelvoorzieningen. Het bos doet sprookjesachtig aan en heeft een gezellig theehuis. Je kunt er naar hartelust wandelen en genieten van de natuur. In de zomermaanden zijn er wandelingen onder leiding van een natuurgids van het IVN, Vereniging voor natuur en milieu-educatie, afdeling Leiden (zie www.ivn.nl/leiden). Staatsbosbeheer organiseert wandelingen in de Coepelduynen (zie www.staatsbosbeheer.nl). Ook dit is zeker de moeite waard. In het gebied groeien 200 plantensoorten waaronder het zeldzame Hondskruid. Ook zijn hier veel vogelsoorten te zien.

Zeldzame dieren

Natuurgebied Berkheide kenmerkt zich door een zeer afwisselend landschap van bos, struikgewas, grasland en plassen. Berkheide en de Coepelduynen zijn internationaal erkend als speciale beschermingszones. Er broeden wel 100 soorten vogels. De zeldzame Meervleermuis overnacht in bunkers. In het droge open duin komt de zeldzame zandhagedis voor en bij vennen de zeldzame rugstreeppad.

Watersport

In de omgeving van Katwijk kan men niet alleen heerlijk fietsen en wandelen, ook voor watersporters valt er genoeg te beleven in de Noordzee en het Valkenburgse Meer. Zwemliefhebbers kunnen ook terecht in het subtropische zwemparadijs Aquamar. Katwijk heeft een levendige jachthaven met een open verbinding naar talrijke watersportgebieden in de regio en daarbuiten.

Het centrum

Katwijk kent een gezellige boulevard met uitzicht op zee. Hier is het heerlijk uitwaaien en genieten van het zonnetje op één van de terrassen. In het winkelcentrum 'Zeezijde' achter de boulevard is het goed winkelen en bovendien is er 's zomers iedere dinsdag de gezellige toeristenmarkt. Bezoek ook onze strandbibliotheek, gelegen tegenover de Vuurbaak, tussen restaurant De Zwaan en 't Zeepaviljoen (geopend vanaf 5 juli 2008).

Meer informatie kijk op www.vvkatwijk.nl

ZANDVOORT

Dé badplaats van Nederland is ongetwijfeld Zandvoort. Het strand, de zee en de prachtige duinen van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de Amsterdamse Waterleidingduinen, zijn voor velen een reden om naar Zandvoort te komen. Het Zandvoortse strand is maar liefst negen kilometer lang en telt van maart tot begin oktober zo'n 40 paviljoens.

Meer dan strand ...

Het is niet alleen het strand waarom Zandvoort zo populair is. Het wereldberoemde circuit trekt met een scala aan races tienduizenden bezoekers. De anti-slipschool geniet een steeds grotere populariteit, zeker voor de combinatie business & pleasure. De aantrekkelijke evenementen en attracties versterken de gezellige en levendige sfeer. Er is hier een rijk nachtleven tot in de kleine uurtjes. Zandvoort telt naast Center Parcs, vele hotels en pensions aan de boulevard ook vele restaurants en bars in het gezellige centrum. De winkels en boetiekjes in de oude kern zijn iedere zondag geopend. De nauwe steegjes, de "sloppies", zijn karakteristiek voor het oude vissersdorp. Het Jutters mu-Zee-um presenteert een bonte verzameling aan gejutte spullen. Het Zandvoorts Museum biedt stilkamers, schilderijen en scheepsmodellen van het visserijverleden.

Sportief en gezond

Zandvoort biedt daarnaast ook vele mogelijkheden tot ontspannen, onthaasten en actieve sportieve vrijetijdsbesteding zoals fietsen in de duinen, wandelen langs het strand en vermaak op en rond het water bij de twee watersportcentra met surf- en zeilfaciliteiten. Golf liefhebbers kunnen terecht op de fraaie banen van de Kennemer Golf & Country Club en de Open Golf gelegen in de duinen. Blokarten is een

van de nieuwste sensaties op het strand van Zandvoort.

Bereikbaarheid

Zandvoort is uitstekend bereikbaar per auto en openbaar vervoer. Een rechtstreekse intercity verbindt Amsterdam en Zandvoort. In ruim een half uur bent u vanaf Amsterdam Centraal op het strand. In de zomer rijden er twee treinen extra per uur vanuit Haarlem. Er vertrekken bussen uit Amsterdam (via station Heemstede-Aerdenhout, lijn 80) en vanuit Haarlem (lijn 81). De autobereikbaarheid is prima. Op zomerse topdagen is Zandvoort ongekend populair, maar er zijn volop parkeermogelijkheden langs de boulevard, in het centrum en op het circuit.

Overig

Tussen 1 oktober en 15 april mogen honden vrij op het strand lopen. Voor gehandicapten zijn de strandopgangen verhard en zijn er speciale strandstoelen beschikbaar. Met betrekking tot de veiligheid staan er oriëntatiepalen op het strand met Dick Bruna pictogrammen. Ook zijn er twee posten van de Zandvoortse Reddingsbrigade (www.zrb.info.nl). Op het Badhuisplein bevinden zich de openbare toiletten en de EHBO post.

Voor meer informatie

Op www.zandvoort.nl vindt u uitgebreide informatie over evenementen, nieuwtjes, de actuele weersituatie en over de zandvoortm@il, de nieuwsbrief over Zandvoort.

De Blauwe Vlag: Hét keurmerk voor milieu, veiligheid en kwaliteit op stranden en in jachthavens

De Blauwe Vlag is een internationaal kwaliteitskeurmerk voor stranden en jachthavens die zich onderscheiden op het gebied van veiligheid, kwaliteit van het zwemwater, schoonheid en reinheid, milieu en goede voorzieningen, waaronder ook voorzieningen voor gehandicapten. Een internationale jury kent jaarlijks na uitgebreide inspectie en op voordracht van de Nederlandse jury de Blauwe Vlag toe. Door jaarlijkse toewijzing en veldcontroles wordt de vereiste kwaliteit gewaarborgd. In 22 landen zijn meer dan 2500 Blauwe Vlaggen toegekend. In 2008 wapperen in Nederland aan 36 stranden en 49 jachthavens Blauwe Vlaggen.

Het doel van de "Blauwe Vlag Campagne" is om overheden, ondernemers en recreanten blijvend te betrekken bij de zorg voor schoon en veilig water, een mooie natuur en gezond milieu. Het mogen voeren van de Blauwe Vlag is een erkenning voor badplaatsen en jachthavens voor de inspanningen die geleverd zijn op dit gebied.

De stranden

Het kwaliteitskeurmerk Blauwe Vlag betekent voor de stranden dat het zwemwater van uitstekende kwaliteit is, dat het strand wordt schoongehouden en er voldoende sanitaire voorzieningen en afvalbakken zijn. Daarnaast is er reddingsmateriaal en een EHBO-post aanwezig.

De jachthavens

Bezoekers en gebruikers van jachthavens met een Blauwe Vlag komen in een haven met schoon water, schone kades en goede hygiënische sanitaire voorzieningen. Er zijn voldoende reddingsmiddelen en blusmaterialen. De ondernemer heeft voldoende investeringen gedaan in milieuzorg, zoals een gescheiden afvalinzamelingssysteem en mogelijkheden om bilgewater en afvalwater in te nemen. Daarnaast is het uiteraard verboden dat jachteigenaren in de haven hun afvalwater lozen.

Vaantje

Zowel strandbeheerders als de gastheren van de Blauwe Vlag jachthavens besteden aandacht aan informatie over natuur en milieu, waarbij zij met name ingaan op de natuurlijke omgeving waarin de desbetreffende stranden of jachthavens zich begeven. Watersporters kunnen ook zelf aantonen dat zij duurzaam recreëren door het Blauwe Vaantje aan boord te voeren. Dit vaantje ontvangen zij als zij de Gouden Gedragsregels ondertekenen.

Stichting Keurmerk voor Milieu, Veiligheid en Kwaliteit in Driebergen voert de Blauwe Vlag Campagne uit. Zij heeft daarvoor de licentie ontvangen van FEE Nederland (Foundation for Environmental Education) dat weer een onderdeel vormt van FEE International.

Meer informatie: www.blauwevlag.nl

Nederlandse stranden en jachthavens met de Blauwe Vlag in 2008

Stranden

Friesland Gemeente Ameland Badstrand Buren, Badstrand Nes, Badstrand Hollum. **Noord-Holland** Gemeente Castricum Castricum aan Zee. Gemeente Texel Paal 9 - Hoornerslag, Paal 12 - Jan Ayeslag, Paal 21 - De Koog, Paal 28 - De Krim. Gemeente Velsen IJmuiden aan Zee - Kennemerstrand. Gemeente Zandvoort Strand Zandvoort Dorp. Gemeente Zijpe St. Maartenszee, Groote Keeten, Callantsoog, Petten. **Zeeland** Gemeente Noord-Beveland Banjaardstrand. Gemeente Schouwen-Duiveland Renesse, Wilhelminahoeve, Westenschouwen. Gemeente Sluis 't Zwin-De Zeemeeuw, Cadzand-Bad-Caricole, Nieuwvliet Bad-Saint-Pierre, Groedse Duintjes-Carrousel, 't Killetje-Palm Beach, Breskens-'t Halve Maentje. Gemeente Veere Vrouwenpolder, Oostkapelle, Domburg, Westkapelle, Zoutelande. Gemeente Vlissingen Badstrand Vlissingen, Nolstrand. **Zuid-Holland** Gemeente Goedereede Strand Westerduinpad, Strand Brouwersdam. Gemeente Noordwijk Badstrand Noordwijk. Gemeente Westvoorne Rockanje strandslag 1, Rockanje strandslag 2.

Jachthavens

Friesland Jirnsum Jachthaven de Boarnstream. Lemmer Binnenjachthaven Lemmer, Buitenjachthaven Lemmer. **West-Terschelling** Marina Passantenhaven 'Dellewal'. **Wor-kum** Jachthaven 'It Soal'. **Flevoland** Almere Marina Muiderzand, W.S.V. Almere-Haven. **Gelderland** Kerkdriel Jachthaven De Brink. **Limburg** Mook Jachthaven Eldorado. **Noord-Brabant** De Heen Jachthaven De Schapenput. **Drimmelen** Biesbosch Marina Drimmelen. **Waspik** Jachthaven Scharloo B.V. **Noord-Holland** Andijk Watersportcentrum Andijk, Jachthaven Watersportvereniging De Kreupel. **Den Helder** Jachthaven 'Brewijld', K.M.J.C. Den Helder. **Enkhuizen** Compagnieshaven. **Loosdrecht** Jachthaven De Uitkijk B.V., Jachthaven Wetterwille Interboot Holland B.V., Jachthaven Het Anker, Jachthaven K.W.V. 'Loosdrecht'. **Katwoude** Watersportcentrum De Zeilhoek. **Monnickendam** Jachthaven Waterland Monnickendam, Jachthaven Hemmeland, Marina Monnickendam. **Naarden** Jachthaven Naarden. **Texel** Oudeschild Waddenhaven Texel. **Uitgeest** Jachthaven Zaadnoordijk Watersport. **IJmuiden** Marina Seaport IJmuiden. **Overijssel** Kampen Jachthaven Camping Roggebrotsluis. **Utrecht** Bunschoten-Spakenburg Jachthaven Nieuwboer. **Isjsselstein** Jachthaven Marnemoende. **Vinkeveen** Jachthaven Omtzigt B.V., Jachthaven Winkeloord. **Zeeland** Kamperland Roompot Marina. **Kats** Van der Rest Nautic Marina. **Kortgene** Jachthaven Delta Marina B.V. **Brouwershaven** Jachthaven Brouwershaven, Jachthaven 'Den Osse'. **Brunisse** Jachthaven Brunisse B.V. **Scharendijke** Jachthaven Scharendijke. **Wemeldinge** Jachthaven Wemeldinge B.V. **Wilhelminadorp** Jachthaven Hansa **Wolphaartsdijk** Jachthaven W.S.V. Wolphaartsdijk. **Zuid-Holland** Herkingen Marina B.V. **Ouddorp** Marina Port Zélande B.V. **Rhoon** Jachthaven De Rhoonse Grienden **Stad aan 't Haringvliet** Jachthaven Atlantica. **Streefkerk** Jachthaven Liesveld.

- officiële uitreiking op 22 mei 2008 op de Brouwersdam -

Schouwen-Duiveland biedt voor elk wat wils

“Een goede combinatie van natuur, recreatie en toerisme”

Tekst: Freddy van der Brugge

Schouwen-Duiveland is een unieke kustgemeente door zijn openheid en ruimte. Met 21 kilometer strand, het grootste duinbos van Zeeland, mooie polders, afwisselende fiets- en wandelroutes, vele duikstekken en diverse historische plaatsen zoals Zierikzee, biedt Schouwen-Duiveland voor elk wat wils.

“Iedere toerist en natuurliefhebber komt hier aan zijn trekken”, zegt wethouder Recreatie, Toerisme, Economie en Water Ad Verseput. “Bovendien is het eiland constant in ontwikkeling. Hier proberen wij in onze strandvisie samen met onze ondernemers, bewoners, buurgemeenten, natuurorganisaties en vertegenwoordigers van de recreanten en toeristen zo goed mogelijk op in te spelen.”

Een goede balans tussen natuur en toerisme

Deze zomer rijden er historische trams en een stoomtrein vanaf Ouddorp over de Brouwersdam. Het is de bedoeling dat deze historische spoorlijn straks zelfs gaat lopen tot aan Scharendijke. “Het is slechts een klein onderdeel van de ontwikkelingsplannen voor de Brouwersdam”, aldus Verseput. De Brouwersdam is namelijk meer dan alleen zon, zee en strand. We willen daar een internationaal aantrekkelijk kustgebied maken door strandrecreatie met watersport- en natuurrecreatie te combineren. Denk aan duik- en natuurexcursies in het Grevelingenmeer, zeilen op de Noordzee, dagtochten, korte verblijven om te ontspannen en de gezonde zeelucht op te snuiven, maar ook vakanties voor families, vriendenclubs

en verenigingen. Daarbij is een juiste balans tussen de natuur, het landschap, de economie en het toerisme een harde voorwaarde. De ontwikkelingen moeten zeker ook leiden tot een natuurwinst. Een goede zoning naar type gebruik draagt bij aan deze balans. En hiermee hebben wij al de nodige ervaring.” (zie kaartje op de pagina hiernaast) Verder werkt Schouwen-Duiveland met andere Zeeuwse en Vlaamse kustgemeenten nauw samen aan het ecologisch strandonderhoud. Dit maakt deel uit van het Euregioproject ‘120 kilometer kustkwaliteit’.

Op en onder water

Al jaar en dag heeft het eiland ongekende mogelijkheden voor watersporters en sportvissers. Surfers en kitesurfers komen hier van heinde en ver. Voor veel zeilers en vissers zijn Brouwershaven, Scharendijke en Bruinisse belangrijke havens. Trots vertelt Verseput dat Zierikzee zelfs een van de grootste passantenhavens van Nederland is. Met het Watersportactieplan 2008 wil de gemeente de kwaliteit van de diverse jachthavens op een nog hoger plan tillen. Voor duizenden sportduikers per jaar is Schouwen-Duiveland onder water zelfs nog aantrekkelijker dan op het water. De bestaande duiklocaties zijn het afgelopen jaar behoorlijk verbeterd en toegankelijker gemaakt. Voor de visliefhebbers zijn er inmiddels 10 nieuwe vissteigers aangelegd. Deze zijn ook geschikt voor mensen met een functiebeperking en gezinnen met kinderen.

Schouwse Zilte Zaligheden

Het hele jaar door strijken liefhebbers van culinaire hoogstandjes neer op dit Zeeuwse eiland. “Tijdens het kreeftenseizoen (maart-mei) en mosselseizoen (juli-december) bieden wij

de liefhebbers speciale arrangementen. Diverse restaurants serveren oesters en de meest uiteenlopende vissoorten van eigen bodem. Verder kunnen zij terecht voor een proeverij op de wijnboerderij De Kleine Schorre in Dreischor. De wijn die hier vandaan komt, wordt onder meer geschonken in de Business Class van de KLM.”

Groot natuurgebied

Ook vogelliefhebbers kunnen hier hun hart ophalen. Niet alleen in het duingebied. Ten noorden van Zierikzee aan de kant van de Oosterschelde ligt een groot natuurgebied, genaamd Plan Tureluur. “Samen met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben wij dit gebied ingericht en deels opengesteld voor publiek”, laat Verseput weten. Een oude vulnisbelt in het reservaat wordt omgetoverd tot een heuvel met een grote kijkmuur. Verder is er een uitkijktoren

te vinden, die uitziet op de Oosterschelde en het natuurgebied.

Strað-rieën

Tot slot laat de wethouder door middel van een lange lijst van evenementen zien dat men hier echt het hele jaar terecht kan. Hij noemt er expliciet twee. Allereerst het Strað-rieën (strandrijden), een folkloristisch feest dat zijn oorsprong kent in een ver verleden en uniek is in Nederland. Volgens eeuwenoude traditie worden na de winter de paarden van stal gehaald en worden hun voeten in het frisse zeewater gewassen. Het evenement vindt jaarlijks plaats in februari en maart. Als tweede noemt hij Concert at Sea. “Dit popconcert vindt zaterdag 28 juni voor de derde keer plaats op de Brouwersdam en trok verleden jaar maar liefst 55.000 bezoekers”, vertelt Verseput enthousiast.

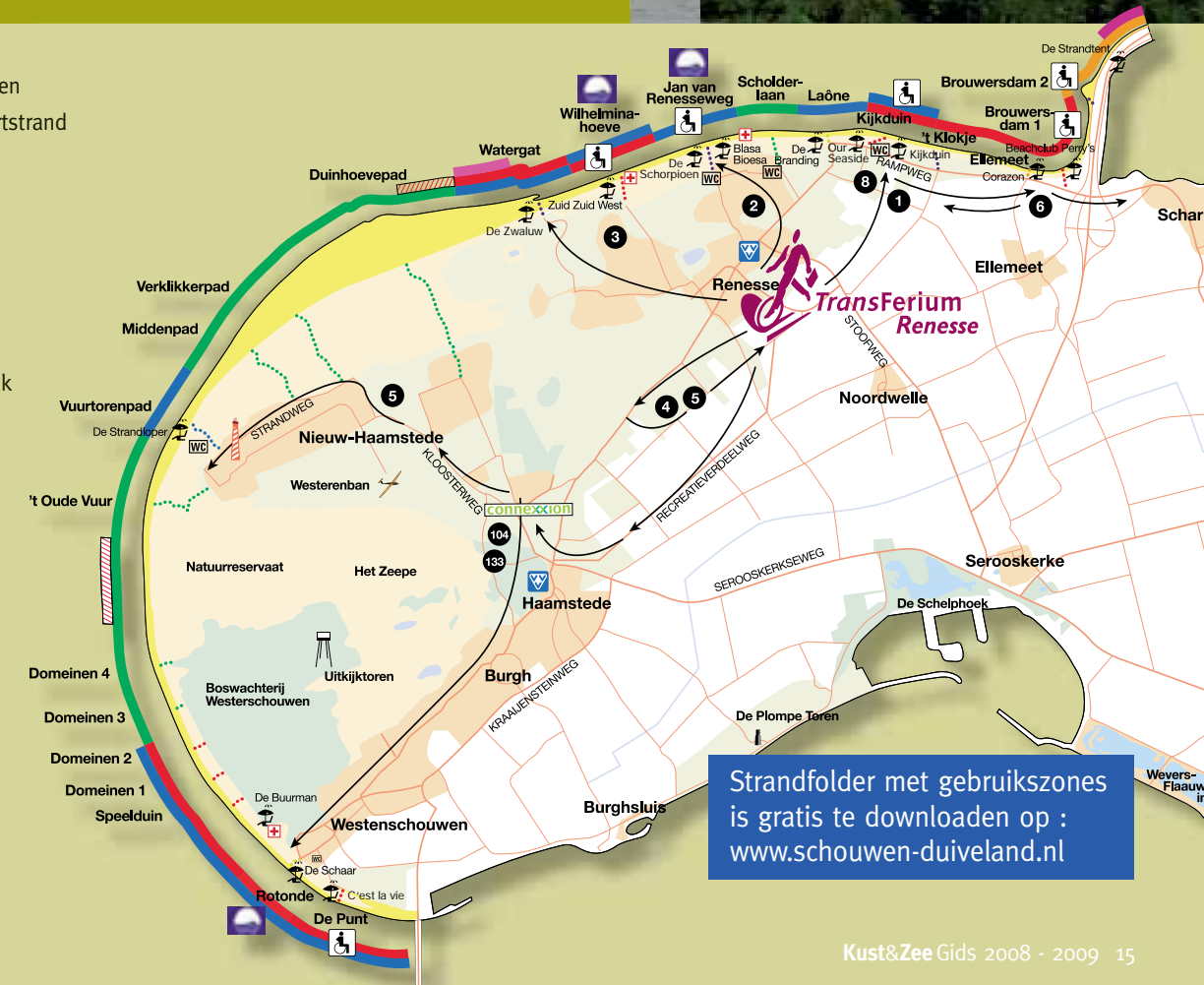

Voor meer informatie over toerisme op Schouwen-Duiveland kunt u terecht bij **VVV Schouwen-Duiveland**
 telefoonnummer: 0900-2020233
 website: www.vvvezeland.nl
Gemeente Schouwen-Duiveland
 telefoonnummer 0111-452000
 website: www.schouwenduiveland.nl

Gebruikszones van het strand in Westerschouwen

- Zone extreme sporten
- Familie (water) sportstrand
- Familiestrand
- Natuurstrand
- Naturistenstrand
- Familie/sportstrand
- (Water)sportstrand
- Paviljoen
- Rolstoel toegankelijk
- Blauwe vlag strand

Strandfolder met gebruikszones is gratis te downloaden op : www.schouwen-duiveland.nl

West Zeeuws-Vlaanderen: 12 kilometer kustkwaliteit

120 kilometer kustkwaliteit. Dat is het doel van de Zeeuwse en Vlaamse kustgemeenten (van Middelkerke (B) tot Schouwen-Duiveland (NL)). Gezamenlijk hebben ze een projectvoorstel ingediend voor het programma Interreg IVA voor de grensregio Vlaanderen-Nederland van de Europese Unie. De gemeente Sluis ligt met 12 kilometer Noordzeekust halverwege en heeft zich aangesloten om het duurzaam beheer en onderhoud en tegelijkertijd de toeristische aantrekkingskracht van de West Zeeuws-Vlaamse kust te versterken.

Het toerisme is de economische motor van de streek. De kust is dé topattractie van West Zeeuws-Vlaanderen. De gemeente Sluis investeert daarom fors in de kwaliteit van de kust. Voortdurende aandacht is nodig. De gemeente zet samen met de projectpartners in op duurzame, innovatieve verbetering en vernieuwing om het toeristisch-recreatief product een kwaliteitsimpuls te geven. Door samen te denken, samen te onderzoeken, samen te werken en samen projecten uit te voeren, leren de partners van elkaar en kan efficiënter en goedkoper worden gewerkt.

Ecologisch en alternatief strandbeheer

De stranden van de gemeente Sluis zijn in 2005 en 2006 uitgeroepen tot de schoonste van Nederland. In 2008 hijsen we voor het vierde jaar op rij zes Blauwe Vlaggen als symbool voor de schoonheid, veiligheid en bereikbaarheid van de stranden. Nergens in Nederland wapperen er meer. Een kroon op de inspanningen van de gemeente, ondernemers en andere betrokkenen aan de kust. Samen zetten zij zich in voor schone stranden want dit is immers een voorwaarde voor het strandplezier van de badgasten.

De reiniging gebeurt efficiënt en effectief met de strandreinigingsmachine. Het nadeel hiervan is dat de machine geen verschil maakt tussen afval en natuurlijk aangespoeld materiaal zoals zeewier en schelpjes die het strand juist natuurlijk en avontuurlijk maken. Eén van de onderdelen van het project "120 kilometer kustkwaliteit" is dan ook een onderzoek naar de mogelijkheden voor een meer duurzame en milieuvriendelijke manier om het strand te reinigen. Daarbij wordt gezocht naar vernieuwende oplossingen die in concrete voorbeeldprojecten worden toegepast.

Lenteprikkel

Een schoon strand is niet alléén een zaak van de gemeente. Ook de badgasten kunnen hieraan hun steentje bijdragen. Met speciale acties wordt het publiek bewust gemaakt van alle facetten van het strand, waaronder ook het zwerfafval. Een voorbeeld hiervan is de strandschoonmaakactie in het voorjaar onder de naam "Lenteprikkel". Aan de Belgische kust is dit al jarenlang een bekend fenomeen.

Bewaking en veiligheid

Veiligheid is een aspect waaraan veel aandacht wordt besteed, maar waar nog een flinke kwaliteitsslag gemaakt kan worden. Er wordt gewerkt aan Europese richtlijnen, maar die zijn waarschijnlijk pas in 2011 klaar. In het project "120 kilometer kustkwaliteit" lopen de partners hierop vooruit met onder andere het vernieuwen en uitbreiden van de strandposten en het reddingsmaterieel en de opleiding van strandwachters. De gemeente Sluis gaat daarnaast, samen met de brandweer en de strandpaviljoenhouders aan de slag met de brandveiligheid van de strandpaviljoens.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Iedereen moet van het strand kunnen genieten. Daarom wordt gewerkt aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid in de breedste zin van het woord. Bij Nieuwvliet is de parkeerplaats omgevormd tot een parkeeronthaalkamer met allerlei servicevoorzieningen, zoals douches, boldekar- en fietsverhuur. De laatste jaren zijn veel duinovergangen toegankelijk gemaakt voor mensen met een beperking. Ook zijn aan de kust speciale strandrolstoelen, "strandjutters", te huur. In het kader van het project wordt een onderzoek uitgevoerd om een standaard handleiding te maken voor de Zeeuwse en Vlaamse kust. Aan de hand daarvan worden projecten opgezet om de stranden nog beter toegankelijk en bereikbaar te maken.

Overigens draait het niet alleen om de fysieke bereikbaarheid van het strand. Voor goede afstemming van alle ontwikkelingen, de activiteiten en de belangen van bewoners, ondernemers en overheden aan de kust (zodat ze niet botsen maar elkaar juist versterken), is het wenselijk dat er in de gemeente één aanspreekpunt is voor alles wat met de kust te maken heeft. De gemeente Sluis zal dit de komende tijd verder uitwerken.

Aantrekkelijk blijven

Het project "120 kilometer kustkwaliteit" wordt in 2011 afgerond. De kwaliteitsimpuls zorgt ervoor dat de West Zeeuws-Vlaamse kust aantrekkelijk blijft voor de gasten in de streek. Want dat is waar de gemeente Sluis het voor doet!

In het uiterste zuidwesten van Nederland ligt de gemeente Sluis. Het grondgebied beslaat vrijwel heel West Zeeuws-Vlaanderen en wordt begrensd door De Braakman aan de oostkant, de Westerschelde in het noorden, de Noordzee aan de westkant en de Belgische grens in het zuiden. West Zeeuws-Vlaanderen is gevormd door de strijd van de mens tegen de zee en de mensen onderling. Het resultaat is een aantrekkelijk streek met een 17 kilometer lange natuurlijke kustlijn langs de Westerschelde en de Noordzee en in het achterland een karakteristiek, vrij kleinschalig landschap met een eeuwenoud dijkenpatroon, kreken en welen. West Zeeuws-Vlaanderen staat daarmee garant voor uren strandpret, fiets- en wandelplezier en cultuurverrassingen.

Duidelijke taal

De gemeente Sluis plaatst dit seizoen, als eerste in Nederland, nieuwe uniforme informatieborden bij de duinovergangen. Ze geven duidelijke informatie, in vier talen en internationale pictogrammen, over het strand: waar bevindt u zich, welke voorzieningen zijn er, wat mag wel en wat mag niet. Zo wordt bijvoorbeeld aangegeven op welke locaties op welk moment gevliegerd mag worden. De gemeente laat op die manier, als goede gastheer, aan de strandgasten zien wat ze mogen verwachten aan de andere kant van de duinen.

Postbus 27
4500 AA Oostburg
tel. 0117 - 457 000
fax 0117 - 452 241
info@gemeentesluis.nl

www.gemeentesluis.nl
www.visitsluis.nl
(voor toeristische informatie en tips!)
www.kindervakantie.com
www.timeforkids.nl

Blauwe Vlag 2008

Nergens wapperen zoveel Blauwe Vlaggen als aan de West Zeeuws-Vlaamse kust! Maar liefst zes hijsen wij er, alweer voor het vierde jaar op rij. De Blauwe Vlag is hét internationale milieukeurmerk voor schone, veilige en toegankelijke stranden.

Het project "120 kilometer kustkwaliteit" wordt mede mogelijk gemaakt dankzij een financiële bijdrage van de Europese Unie binnen het Interreg IVA programma.

Gemeente Zijpe

De oudste zeepolder met haar lange ranke kustlijn

De gemeente Zijpe, gelegen in de Kop van Noord Holland, heeft de oudste zeepolder van Nederland en is met haar ranke kustlijn van ruim 14 kilometer een echte kustgemeente.

Recreatie

Met plaatsen als Callantsoog, Grote Keeten, Sint Maartenszee en Petten heeft de gemeente een ruim aanbod aan recreatie en toerisme. Zo heeft Petten de tentoonstelling 'Dijk te Kijk'. Dit is een initiatief van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie. De tentoonstelling vertelt het verhaal van de inwoners van Petten en toont de geschiedenis van de Hondsbossche Zee-wering, maar vertelt ook hoe we in de toekomst veilig kunnen blijven wonen en werken beneden de zeespiegel.

Callantsoog is één van de oudste badplaatsen van Nederland en staat bekend om het hoogste duin van de Nederlandse kust, de Seinpost. Om meer te leren over de geschiedenis van Callantsoog is een bezoek aan expositieboerderij 'Tante Jaantje' zeker een aanrader. In deze boerderij is informatie te vinden over het strandjuten, een belangrijke neveninkomst voor de vroegere bevolking van Callantsoog. Ook zijn oude gereedschappen en archeologische vondsten uit de omgeving tentoongesteld. In het Zijpermuseum, gesitueerd in het gemeentehuis te Schagerbrug, is de volledige geschiedenis van de gemeente Zijpe te vinden.

Natuur

In de gemeente Zijpe zijn ook verschillende natuurgebieden te vinden. Zo is er het Zwanenwater, gelegen tussen Callantsoog en Sint Maartenszee, met 660 hectare duinlandschap.

Het Zwanenwater is een internationaal erkend natuurgebied, vooral bekend om zijn lepelaar-kolonie en wordt beheerd door Natuurmonumenten. Een natuurgebied in de gemeente Zijpe dat de vogelliefhebber zeker zal aanspreken is het 'Nollenland van Abbestede'. Het gebied is een initiatief van Landschap Noord Holland en is regelmatig het decor van fiets – en wandeltochten. Ook het Wildrijk is een aanrader. Dit natuurgebied kenmerkt zich door bijzondere planten en zingende nachtegale en is gelegen tussen Sint Maartenszee en Sint Maartensvlotbrug.

Blaauwe Vlag

De gemeente Zijpe ontvangt al vele jaren de internationale milieuoonderscheiding, Blaauwe Vlag voor de stranden bij Grote Keeten, Callantsoog, Petten en Sint Maartenszee. De Blaauwe Vlag is een initiatief van de internationale organisatie Blue Flag en wordt in Nederland uitgegeven door de Stichting Keurmerk, Milieu, Veiligheid en Kwaliteit. De uitreiking van de Blaauwe Vlag hangt af van de overeenstemming van het strand met 29 criteria die kunnen worden onderverdeeld in; milieu-educatie en -informatie, waterkwaliteit, milieu-management en veiligheid & dienstverlening. Voor meer informatie over de Blaauwe Vlag zie: www.blauwevlag.nl

Gemeente Zijpe

Postbus 5
1750 AA Schagerbrug
tel. 0224 574100
fax 0224 574125
postbus5@zijpe.nl
www.zijpe.nl

Zijper Links:

www.zijpe.nl
www.vvkopvan noordholland.nl
www.zijpermuseum.nl
www.bloeiendzijpe.nl

Agenda 2008

28 februari t/m 28 december 2008	Expositie Zijpe en het Water, Zijper Museum, Schagerbrug
22 juni t/m 24 augustus	Kunstroute Zijpe
21 juli 2008	Strand6daagse van Hoek van Holland naar Den Helder
9 en 10 augustus 2008	Zandstock, 't Zand

Voor uitgebreide informatie raadpleeg de evenementenkalender via www.zijpe.nl

Vlieg-er-op-uit

3 dagen, 2 nachten*

Vliegeren op het strand, fietsen door de duinen en picknicken in het bos. Dat is genieten aan de kust! Met je eigen Stayokay stuntvlieger maak je de mooiste figuren in de lucht en scheer met je vlieger vlak over de grond of het water. Na zo'n heerlijke dag staat het diner klaar en kun je lekker luieren op het terras van het hostel.

Inclusief bij 3 dagen: welkomstdrankje, 2x overnachting met ontbijt, 2x lunchpakket, 2x diner, 3 dagen fietshuur, informatiepakket en 1 Stayokay vlieger per boeking.

Bijzonderheden: Te boeken bij Stayokay Ameland, Bakkum, Domburg, Egmond, Grou, Heeg, Heemskerke,

Noordwijk, Sneek, Terschelling en Texel.

Prijs: Volwassenen v.a. € 90 p.p.
Kinderen v.a. € 75,20 p.p.
Periode: Gehele jaar 2008
Boeking: Via het hostel.

* Ook voor 5 of 8 dagen te boeken.

Meer weten?
Bel 020 551 31 55 voor een gratis brochure boordevol arrangementen of kijk op www.stayokay.com

30 hostels in Nederland

Lekker dicht aan zee

HOTEL ***

www.hotelzonneduin.nl – info@hotelzonneduin.nl
Nehalenniaweg 1, 4357 AW Domburg
tel: +31 118 581329 – fax: +31 118 582267

Linnaeushof

Europa's grootste speeltuin, voor een hele dag vol speelplezier! Met meer dan 350 speeltoestellen en attracties is er zoveel te doen, dat een dag vaak nog te kort is. Kijk voor meer informatie & reserveringen op de website: www.linnaeushof.nl of bel: 023-5847624

Natuurprogramma's Ecomare 2008

In 2008 organiseert Ecomare diverse educatieve programma's, deels in het museum en deels in de Texelse natuur. Hieronder vindt u een greep uit ons aanbod.

- **Mini-natuurtheater en kokkelkar**
Op wisselende tijden zijn er in de vakanties educatieve activiteiten in het museum, zoals de 'Kokkelkar' met allerlei natuurelementen en het mini-natuurtheater voor de kleintjes.
- **Familieprogramma Zeehond**
Vooraf reserveren bij Ecomare. Voor kinderen vanaf 8 jaar en hun (groot-)ouders zijn de kosten € 5,50 p.p.
- **Familieprogramma Strandstruinen**
30 september en 7 oktober om 10.00 uur. 16, 23 en 30 oktober en 22 december om 14.00 uur.
- **Familieprogramma Duinexpeditie - Nationaal Park**
De duinexpeditie is een verkenningstocht door de natuur waarbij alle zintuigen worden gebruikt. 23 juli en 6 augustus om 10.00 uur. Vanaf 8 jaar, kosten € 5,50. (Vooraf reserveren bij Ecomare)
- **Familieprogramma Het wad**
We lopen over de bodem van de zee, bekijken wat er allemaal in die bodem leeft en krijgen het 'wadgevoel'.

Ook vissen we met gamalennetjes in de geul en zoeken naar de beesten bij de dijk. Vanaf 5 jaar, kosten € 5,50. (Vooraf reserveren bij Ecomare)

- **Bezoek de boer ...** en beleef de natuur op zijn bedrijf
Van mei t/m 20 oktober elke maandag om 14.00 uur. Vooraf reserveren bij Ecomare of bij de Lindehoeve, kosten € 5,50 p.p. Min. leeftijd 4 jaar. Fam. Veeger de 'Lindehoeve', Westerweg 32, 1797 RG Den Hoorn, tel. 0222-312978
- **Familieprogramma Insectensafari - Nationaal Park**
30 juli & 15 oktober om 10.00 uur en 13 augustus & 23 oktober om 14.00 uur. Voor gezinnen met kinderen vanaf 6 jaar. Kosten € 5,50 (Vooraf reserveren bij Ecomare)
- **Familieprogramma Fietsen op de Hoge Berg**
Een fietstocht met wetenswaardigheden over cultuur (zoals tuinwanden en wezenputten) en natuur in het oudste deel van Texel. In juni, september en oktober op woensdag om 15.00 uur. In juli en augustus op woensdag om 19.00 uur. Voor jong en oud. Kosten € 5,50 (Vooraf reserveren bij Ecomare)

Meer informatie: Ecomare, Renée Smal, t 0222 31 77 41, reneesmal@ecomare.nl, www.ecomare.nl

Ecomare werkt aan natuurbescherming in wadden en Noordzee door voorlichting, educatie en opvang van vogels en zeehonden.

Kertingsbon

Uitjes & evenementen

IN DIVERSE KUSTGEMEENTEN

- ★ **24 t/m 31 mei Week van de Zee**
Meer informatie: www.weekvandeze.nl

NOORD-HOLLAND

Informatiecentrum De Dijk te Kijk
Samen met de provincie Noord-Holland legt het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier uit hoe we in de toekomst kunnen blijven wonen en werken beneden de zeespiegel.
Strandweg 4, Petten, tel: 0226-381455

Gemeente Texel

IN ECOMARE, DE KOOG, TEXEL

- ★ **23 en 24 juli** Lepelaartheater, om 12.00 en 14.00 uur, gratis toegankelijk voor bezoekers aan Ecomare, in het museum gespeeld en geschikt voor iedereen vanaf 7 jaar. Toegangskarten te verkrijgen aan de kassa.

Gemeente Zandvoort

- ★ **11 juli tot en met 13 juli 8e DTM** – races (Deutsche Tourenwagen Masters)
- ★ **6 juli en 9 augustus** Muziekfestival Zandvoort Alive – Diverse soorten muziek bij strandpaviljoen skyline nr. 13, Bruxelles aan Zee nr. 14 en Mango's Beachbar nr. 15
- ★ **16 augustus** Spinning on the Beach – Spinningride bij Bookerbeach (No) Spinnen voor Kika (Kinderen Kanker-vrij)
- ★ **10 augustus** Zomermarkt - Grootse jaarmarkt in het gehele centrum van Zandvoort. Meer dan 350 kramen door alle hoofdstraten. Attracties, straattheater, muziekshows en nog veel meer. Leuk voor jong en oud!
- ★ **21 tot en met 24 augustus** KLM Open - European Golf Tour 2008 Kennemer Golf & Country Club. Top golfers in Zandvoort!
- ★ **27 september** Dorpsomroepconcorso – Dorpsomroepers uit verschillende dorpen roepen om, om de dorpsomroepers titel.
- ★ **28 september** De hele dag optredens van koren die zowel originele shanties als traditionele liederen van de zee en visserij zullen laten horen.
- ★ **3 t/m 5 oktober** A1 Worldcup of Motorsport - Het Circuit Park Zandvoort zal wederom de gastheer zijn voor de openingsrace van het nieuwe A1GP seizoen.
- ★ **12 oktober** Langlaufestafette – De leukste langlaufestafette van Nederland! sneeuw, fun, drank, muziek, verkleeden en langlaufen om het seizoen af te sluiten bij strandpaviljoen skyline nr. 13, Bruxelles aan Zee nr. 14 en Mango's Beachbar nr. 15

Gemeente Zijpe

Zie evenementenagenda op pagina 18

ZEELAND

Gemeente Sluis

- ★ **6 juli en 3 augustus** Kinderschattenjacht op het strand bij strandpaviljoen De Zeemeew in Retranchement vanaf 15.00 uur.
- ★ **19 juli en 2 augustus** Zomeravond hengelvijfde in Cadzand-Bad. Info en inschrijven: tel. 0117 - 392 482.

- ★ **22 juli en 5 augustus** Schatgraven voor kids bij strandpaviljoen De Boekanier in Nieuwvliet-Bad vanaf 14.00 uur
- ★ **24 en 31 juli** Beachvolleybaltoernooi bij strandpaviljoen De Boekanier in Nieuwvliet-Bad
- ★ **26 en 27 juli** Vliegerfeest in Cadzand-Bad.
- ★ **9 en 10 augustus** Visserijfeesten Breskens. Info: www.visserijfeesten.com.
- ★ **12 oktober** Vliegerfeest in Cadzand-Bad.
- ★ **De hele zomer:** diverse sportactiviteiten op het strand. Info: www.moio.nl.
- ★ **Het hele jaar:** De 8 musea in de gemeente Sluis vertellen het verhaal van Zeeuws-Vlaanderen. Bezoek het Gemeentelijk Archeologisch Museum in Aardenburg, het Bolwerk in Ijzendijke, het Visserijmuseum in Breskens, het Vlaamsche Erfgoed (museumstraatje) in Groede, de oudheidkundige verzameling in het Belfort in Sluis, Museum Switchback in Oostburg, Bezoekerscentrum 't Zwin in Retranchement en het landbouwmuseum (in 2008 gesloten wegens verhuizing, vanaf 2009 geheel vernieuwd op nieuwe locatie in Nieuwvliet). Info: www.museumfederatie.nl.

Kijk voor een overzicht van alle activiteiten in de gemeente Sluis op www.visitsluis.nl

Gemeente Schouwen-Duiveland

- ★ **4 juni** Paardenmarkt en jaarmarkt in Zierikzee met o.a. Zeeuwse trekpaarden, koetsjes en stoommachines. Meer informatie: www.zierikzee-monumentenstad.nl.
- ★ **14 en 15 juni** Palm Beach Life 2008: Beachvolleybaltoernooi in Renesse.
- ★ **14 t/m 22 juni** Kunstspectacel, manifestatie van beeldende kunst in Zeeland. Meer informatie vindt u op www.kunstspectacel.nl.
- ★ **27 juni t/m 6 juli** Deltaweek 2008; een zeilweek voor scherpe en ronde kajuitjachten en platbodems op de Oosterschelde en de Noordzee & het Nederlands kampioenschap X-99.
- ★ **28 juni** Concert at Sea: optredens van diverse (inter)nationale artiesten op de Brouwersdam. Kaarten zijn verkrijgbaar vanaf € 17,50. Meer informatie: www.concertatsea.nl.
- ★ **12 juli** Brouwerse Dag in Brouwershaven. Meer informatie: www.brouwersdag.nl.
- ★ **17, 18 en 19 juli** Visserijdagen in Bruinisse; drie dagen lang bruist dit dorp van de festiviteiten en kunt u genieten van de beste zeeuwse mosselen. Meer informatie: www.visserijdagen-bruinisse.nl.
- ★ **26 juli** Beachboomfestival in Scharendijke, een dance-evenement op het strand.
- ★ **9 augustus** Burghse Dag in Burgh-Haamstede een toeristische dag met o.a. een ringsteekcompetitie, boerenmarkt en klassieke voertuigen. Meer informatie: www.burghsedag.nl.
- ★ **16 augustus** Vlasdag in Dreischor, vormt het decor van een traditioneel evenement, waarin de eigen bevolking de vlasbewerking doet herleven.
- ★ **22 en 23 augustus** Havendagen in Zierikzee. Meer informatie: www.havendagzierikzee.nl.
- ★ **5, 6 en 7 september** Dweilfestival in Renesse. Meer informatie: www.festivalaanzee.nl.
- ★ **6 september** Kreekenfeest in Ouwkerk met Muziek, kunst en cultuur, streekproducten, demonstraties en culinaire hoogstandjes. Meer informatie: www.kreekenfeest.com.
- ★ **11, 12, 13, 18, 19 en 20 september** Historisch openluchtspektakel "De kraankinderen van Zierikzee" op het Kraanplein in Zierikzee. Meer informatie: www.historischespele.nl.
- ★ **11, 12 en 13 september** Muziek Monumentaal op diverse plaatsen op Schouwen-Duiveland
- ★ **13 september** Open monumentendag te Schouwen-Duiveland.
- ★ **20 september** Boerenboelddag in Brouwershaven.
- ★ **20 september** Water- en Windwandeltocht, wandeltochten over diverse afstanden.
- ★ **4 oktober** Kustmarathon 2008, de start is in Burgh-Haamstede. Meer informatie: www.marathonzeeland.nl.
- ★ **5 oktober** Wandelmarathon 2008, de uitvoering van de kustmarathon voor wandelaars.
- ★ **25 oktober** Smartappenroute in Zierikzee.
- ★ **Februari en maart 2009** Straðrieën is een folkloristisch feest met optocht van versierde paarden. Het feest vindt plaats op de volgende data: 14 februari in Renesse, 21 februari in Burgh-Haamstede, 28 februari in Noordwelle, 7 maart in Ellemet, 14 maart in Scharendijke en 21 maart in Serooskerke.

ZUID-HOLLAND

Algemeen

- ★ **7 en 8 juni** Wereldoceaanandag in Diergaarde Blijdorp te Rotterdam. Een keer per jaar wordt de prachtige onderwaterwereld in het zonnetje gezet in het Oceanium van Blijdorp. Meer informatie: www.diergaardeblijdorp.nl
- ★ **7 juni 2008** Vlaggetjesdag Scheveningen 2008. Meer informatie: www.vlaggetjesdag.com

- ★ **Bezoek de Maeslantkering** in Hoek van Holland. Het Keringhuis is gratis toegankelijk en geopend op: maandag - vrijdag 10.00 - 16.00 uur, zaterdag, zon- en feestdagen 11.00 - 17.00 uur, alleen op 25 december, 31 december en 1 januari zijn we gesloten. Het Keringhuis, Publieksentrum Water, Nieuw Oranjeka-naal 139 (havennummer 882) 3151 XL Hoek van Holland Telefoon: 0174 - 511222 Fax: 0174 - 540324 E-mail: keringhuis@podium.nl

Gemeente Katwijk

- ★ **24 mei** Opbouw Spiegelzeepaviljoen, 2008 is het internationale jaar van de planeet aarde. Op het strand van Katwijk verrijst een paviljoen dat bezoekers laat ervaren hoe hoog een zeespiegel van +6m NAP is. Het paviljoen blijft zeker twee, mogelijk vier maanden staan. Meer informatie: www.spiegelzee.nl
- ★ **14 juni** Kippenloop 2008, een sponsorwandeltocht waarvan de totale opbrengst gaat naar KWF Kankerbestrijding. Onderdeel van de Kippenloop is de Kuikenloop, een sponsorwandeltocht over een afstand van 5 km voor de jeugd t/m 16 jaar. De eerste starttijd is al om 6.30 uur! www.katwijkwandelmarathon.nl
- ★ **14 juni** Westlanders in het Prins Hendrikkanaal, terug in de tijd met oude schepen.
- ★ **20 en 21 juni** Gospelbeach 2008. Een gratis muziekfestival met non-stop live Gospel muziek, een jeugdplein en optredens in de Witte (oude) kerk. Meer informatie: www.stichtingpiek.nl of www.gospelbeach.nl
- ★ **1 juli t/m 26 augustus** Toeristenmarkt, iedere dinsdag op de straten rondom het Andreasplein van 13.00 tot 21.00 uur. Door de wisselende thema's is de markt elke week weer anders. De thema's zijn:

- **1 juli:** Pasar Malam: de markt geheel in oosterse sfeer.
- **8 juli:** De Andere Markt: in het teken van Derde Wereld landen.
- **15 juli:** Oude Ambachten: terug naar de tijden van weleer.
- **22 juli:** Creativiteit: sierraden, hobby materiaal, kunst en curiosas.
- **29 juli:** Maritiem: een nautische markt.
- **5 augustus:** Kinderspeeldag: ouders zijn ook welkom.
- **12 augustus:** Cabriodag en Standwerkersconcorso.
- **19 augustus:** Sgt Wilson's Army Show: terug in de tijd van Glenn Miller en The Andrew Sisters.
- **26 augustus:** Bloemen en Planten: alles dat groeit en bloeit.

Meer informatie: www.vvkatwijk.nl

- ★ **5 juli** Opening van de strandbibliotheek, gelegen tegenover de Vuurbaak, tussen restaurant De Zwaan en strandpaviljoen 't Zeeppaviljoen. De bibliotheek is tot en met 30 augustus open. www.strandbibliotheek.nl
- ★ **21 t/m 27 juli** Zomercarroussel, op het Strandplein in Katwijk met dagelijks vanaf 10.00 uur kinderactiviteiten, workshops, demonstraties en optredens.
- ★ **1 t/m 9 augustus** Noordzee zomerfestival 2008, een hele week feest aan de boulevard van Katwijk dat je niet mag missen! www.noordzeezomerfestival.nl
- ★ **2 augustus 2008:** Search and Rescue event Katwijk, één van de grootste reddingsdemonstraties van Nederland. Dit jaar een extra uitgebreid programma vanwege het 85-jarig bestaan van de Katwijkse Reddings Brigade (KRB). Meer informatie: www.sarkatwijk.nl
- ★ **16 augustus 2008:** Rijnsburgs Bloemencorso, met als thema "Nederland in Bedrijf". Het corso vertrekt om 13.30 uit Rijnsburg, zal vanaf 14.30 uur Katwijk aan den Rijn aandoen en is om 18.30 in Noordwijk te zien. Meer informatie: www.rijnsburgcorso.nl

Gemeente Noordwijk

- ★ **24 t/m 31 mei** Week van de Zee. Meer informatie: www.keunekust.nl
- ★ **16 juni t/m 22 juni** Schilderfestival Noordwijk 2008 "Elementen - De horizon voorbij". De stichting ExpoZee organiseert voor de 10e keer het Schilderfestival Noordwijk (www.schilderfestival.nl) Openingstijden: dinsdag tot en met vrijdag van 10.00-23.00 uur. Zaterdag 21 juni: Uitreiking Rembrandt en Amsterdam Painting Award en Doekenbal. Zondag 22 juni: Velling van de kunstwerken
- ★ **24 juni** Jaarlijkse Noordwijk Classic, wielervedstrijd voor vrouwen. Start en finish op de Koningin Wilhelmina Boulevard te Noordwijk.
- ★ **4 juli en 5 juli** Stranddans. Tragikomisch dansproject onder de titel "Same as it ever was" op het Noordwijkse strand, locatie: Palm Plaza (ter hoogte van Hotels van Oranje). Aanvang: 21.00 uur.
- ★ **5 juli** Werelds Grootste Beachkorfbaltoernooi op het strand bij strandpaviljoen de Koele Costa. Meer informatie: www.beachkorfbal.eu.
- ★ **16 augustus** rijdt het Rijnsburgs bloemencorso door Noordwijk. Na afloop staan de praalwagens nog t/m zondag op de Koningin Wilhelminaboulevard in Noordwijk.
- ★ **16 augustus** "Vechten tegen de Zee" op het strand van Noordwijk.
- ★ **22 t/m 24 augustus** Culinair aan Zee. Opening 17.00 uur tot 24.00 uur op het evenementenplein voor de Hotels van Oranje.
- ★ **13 september** Open monumentendag. Meer informatie www.openmonumentendag.nl
- ★ **december 2008 tot begin januari 2009.** Noordwijk Kerstdorp aan Zee

Na het Jaar van de Dolfijn...

Op volle kracht vooruit

'Op volle kracht vooruit' is mede mogelijk gemaakt door:

Vanwege het succes in 2007 hebben de Verenigde Naties ook 2008 uitgeroepen tot het Jaar van de Dolfijn. De Kustvereniging zamelde alleen in Nederland al 100.000 euro in voor dolfijnenbescherming en zette daarvoor een Dolphin Fund op. Wij vertellen u graag wat er is bereikt en hoe wij doorgaan. Dat doen we onder het motto 'Op volle kracht vooruit'.

Dit is overigens ook het thema van de Week van de Zee 2008, waarin aandacht voor een gezonde, rendabele en veilige kust en zee. In deze rubriek leest u onder meer hoe de Nederlandse overheid alle activiteiten op de Noordzee in goede banen leidt en het leven van dieren en planten daar beschermt. Ook vertellen wij u over het internationale Dolphin Saver-project om dolfijnen uit visnetten te houden.

Onze campagne kende al vele hoogtepunten: Kunst aan Zee, een benefietconcert van Cristina Branco, een Ambassadeurschap van Prinses Irene, een conferentie over dolfijnenbescherming, de Dolphin Week op National Geographic Channel, Dolphin Day Dinner ... en natuurlijk vele acties van scholen, verenigingen en bedrijven. Velen hebben op hun eigen wijze bijgedragen aan de campagne. Langs deze weg wil de Kustvereniging iedereen nogmaals hartelijk bedanken. We hopen dat velen zich blijven inzetten voor de bescherming van de zee.

Albert Salman, directeur Kustvereniging

Kustvereniging en Dolphin Fund zamelen geld in voor:

- een project voor de opvang van gestrande bruinvissen in Nederland
- een project voor dolfijnvriendelijke visnetten in Europa en in Kenia
- een educatieproject in het kader van het Jaar van de Dolfijn
- een project voor dolfijnvriendelijk toerisme op de Azoren
- een project voor dolfijnen in Noord-Marokko.

Vooraardien:
- Deze bon is geldig voor maximaal 4 personen
- Deze korting is geldig van 1 juni t/m 31 december 2007
- Niet geldig in combinatie met andere kortingen en niet inwisselbaar voor geld

Dijk in zee bij Ecomare op Texel, het centrum voor wadden en Noordzee. Meer informatie: www.ecomare.nl

Met deze kortingsbon krijgt u **15% korting** voor maximaal 4 personen op de toegangsprijs van € 8,50 voor volwassenen en € 5,50 voor kinderen van 4-13 jaar.

Ecomare
Ruislaan 92
De Koog, Texel
Tel: 0222 - 317741

“Dolphin Savers dragen bij aan een gezonde toekomst voor dolfijnen én vissers”

De oplossing van SaveWave

Het Nederlandse bedrijf SaveWave, Dolphin Fund International en Norgine Nederland werken intensief samen om vissers wereldwijd te laten profiteren van de Dolphin Saver. Dit apparaatje werd enkele jaren geleden door SaveWave ontwikkeld en is inmiddels uitgegroeid tot een oplossing, die het leven van tienduizenden dolfijnen per jaar kan redden. Het Dolphin Fund draagt bij aan de invoering van de Dolphin Saver op lokaal niveau. Norgine sponsort dit project vanuit hun bedrijfsfilosofie.

De belangrijkste reden voor de samenwerking is dat er jaarlijks meer dan een kwart miljoen dolfijnen omkomen door bijvangst in visnetten. Dit is niet alleen catastrofaal voor dolfijnenpopulaties wereldwijd, het is voor de vissers zelf ook een groot probleem. Vorig jaar nog verklaarde een Nederlandse visser dat het vinden van een dolfijn in je visnet hetzelfde voelt als ‘het doodrijden van de hond van je buurman’. Verschrikkelijk dus.

‘Fastfood restaurant’

In de Middellandse Zee kunnen dolfijnen zelfs geduchte concurrentie vormen voor de vissers. Met name voor de kleinere vissers is dit probleem groot. Een tuimelaar ziet een visnet als een ‘fastfood restaurant’ en zwemt er zo in om alle vis te stelen. In sommige gevallen raakt deze dolfijn verstrikt en verdrinkt, maar vaker blijft de visser achter zonder vis en met een totaal verwoest net. Dit betekent voor hem die dag geen inkomsten en minstens een dag extra werk om het net te repareren.

Dolphin Saver

De Dolphin Savers, apparaatjes die door middel van sonargeluid de dolfijnen uit de buurt van visnetten houden zonder hierbij de

Boomkor
Foto: Marijke de Boer

Een visser inspecteert zijn kapotte net

Eén foto zegt meer dan 1000 woorden

Bruinvis
Foto: Peter Evans

visvangst te beïnvloeden, bieden voor beide problemen een oplossing. De Dolphin Saver van SaveWave bestaat er in twee verschillende typen. De Hi-Protect Dolphin Saver is speciaal ontwikkeld voor de problemen, die stelende tuimelaars in de Middellandse Zee veroorzaken. Dit apparaatje houdt met een krachtig stoorsignaal de dolfijnen op afstand van de visnetten. De Saver wordt aan het net bevestigd en gaat onder water automatisch aan. Dit betekent in de praktijk dat de visser nauwelijks extra werk hoeft te verrichten, maar wel weer vis kan vangen.

Voor bruinvissen

Het tweede type is de LongLife Dolphin Saver. Dit is het type dat goed in de Noordzee gebruikt kan worden. De Saver werkt op dezelfde manier als de zojuist genoemde Hi-Protect Dolphin Saver, alleen is het signaal nu speciaal ontwikkeld voor de bruinvis. Dit signaal is wat minder krachtig en waarschuwt bruinvissen voor de aanwezigheid van een visnet. Bruinvissen staan namelijk niet bekend om het stelen van vis, maar zwemmen per ongeluk in de voor hen nauwelijks waarneembare netten. Het signaal is zo ontworpen,

dat het andere dolfijnsoorten niet zal uitnodigen om het net leeg te roven.

Resultaten

De Savers hebben hun waarde in het verleden al meer dan eens bewezen. Onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek in Griekenland heeft aangetoond dat het gebruik van de Hi-Protect Dolphin Saver het aantal aanvallen van dolfijnen op de netten van vissers met 76 procent heeft verminderd. Niet vreemd dus, dat er inmiddels al duizenden van deze Savers zijn verkocht.

Nieuwe generatie

Toch is SaveWave de afgelopen tijd genoodzaakt geweest om de signalen en het technisch ontwerp aan te passen. In de loop der jaren zijn de dolfijnen aan het oude signaal gaan wennen en namen de aanvallen op de visnetten helaas weer toe. Daarnaast heeft ook de techniek de afgelopen jaren niet stilgestaan en is er veel meer mogelijk dan voorheen. Zo kan SaveWave nu een krachtigere output genereren en een vervangbaar batterijsysteem leveren. Save-

Fund hoopt dat de overheid dit systeem snel zal invoeren en dat zij het gehele proces op lange termijn blijft onderzoeken en controleren. Zo kan het systeem voortdurend worden verbeterd en kunnen andere landen waar dagelijks dolfijnen in visnetten sterven het systeem ook snel overnemen.

Mooie toekomst

Dit jaar nog kunnen SaveWave, Dolphin Fund en Norgine er samen met de vissers voor zorgen dat er een grote stap gezet wordt naar een dolfijnvriendelijke vissersvloot. Dit zou een enorm mooi resultaat zijn in deze doorstart van het ‘Jaar van de Dolfijn’. Zowel voor de dolfijnen als voor de vissers! Hopelijk kan dit unieke project ook op grotere schaal worden ingezet. Dit brengt ons samen weer een stapje dichterbij een Gezonde Zee.

Meer informatie:

www.savewave.eu
www.norgine.com
www.dolphinfund.eu

De Norgine Nature Friends steunen al jaren goede doelen op het gebied van natuur, milieu en de dolfijn. Het Dolphin Fund sluit uitstekend aan bij de filosofie van Norgine Nature Friends en steunt het project dan ook van harte.

Wilt u een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van de Dolphin Saver?

Stort uw donatie op giro 916

t.n.v. Kustvereniging te Leiden

o.v.v. Dolphin Saver.

‘Een gezonde, rendabele en veilige zee’

Foto: Toon Poortvliet

In de prehistorie was de Noordzee een steppe. Mammoetbotten en stenen werktuigen, die vissers nog regelmatig in hun netten ophalen, verwijzen daar nog naar. Er is sindsdien veel veranderd.

Tegenwoordig is de Noordzee de vijver voor visserij, scheepvaart, olie- en gasindustrie, energiebedrijven, defensie, watersporters, zand- en landwinners, maar ook het leefgebied van de meest uiteenlopende planten en dieren. Over de toekomst van al deze activiteiten op zee is inmiddels een brede discussie aan de gang. Door klimaatverandering, de behoefte aan meer duurzame energie en internationale afspraken om natuur en milieu op zee beter te beschermen kan het ruimtegebruik op zee de komende decennia behoorlijk veranderen.

De Noordzee doet herinneren aan de eeuwenlange strijd tegen het water, de koopvaardij in de Gouden Eeuw, de vissers van weleer en de Deltawerken in recentere tijden. Maar op de tijdbalk van de aarde bestaat de zee nog maar net. Aan het eind van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden lag de Noordzee droog. Dieren en mensen trokken over de koude toendra tussen Nederland en Engeland. Toen het landijs smolt overspoelde het zeewater het gebied en ontstond de Noordzee zoals wij hem nu kennen. In het noorden van het Nederlandse deel van de Noordzee is de invloed van het landijs nog zichtbaar. Een voorbeeld daarvan is de Klaverbank met zijn bodem van grof zand en stenen. Er groeit koudwaterkoraal en op de stenen leven andere bodemdieren dan in de rest van het Nederlands Noordzeegebied. In het zuiden bestaat de Noordzeebodem uit zand dat door rivieren is aangevoerd. Door de getijstromen zijn hier op veel plaatsen onderzeese duinen en zandbanken ontstaan.

Foto: Suzi Eszterhas/Foto Natura

Foto: Tineke Dijkstra

Het ruimtegebruik van de Noordzee

De Noordzee is het grootste Nederlandse watersysteem, anderhalf maal groter dan Nederland. De zee roept een gevoel van vrijheid op en biedt ruimte aan vele activiteiten met grote economische en ecologische belangen. Laten we de belangrijkste vormen van het ruimtegebruik de revue eens passeren.

Visserij

Van oudsher is de Noordzee een belangrijke bron van voedsel voor de Nederlanders. Sinds jaar en dag brengen vissers onder andere haring, schol, tong, makreel, garnalen, mosselen en kabeljauw aan wal. Eerst vooral voor ons eigen land, maar al snel ook voor de export. De visserij leverde lange tijd een substantiële bijdrage aan de Nederlandse economie en werkgelegenheid. Overbevissing, waardoor bepaalde vissoorten met uitsterven werden bedreigd, leek echter roet in het eten te gooien. Nationaal en internationaal greep de overheid met wetten en regels in. Vissers die kiezen voor duurzame technieken en soorten hebben zeker toekomst op de Noordzee.

Scheepvaart

Al eeuwenlang maakt de scheepvaart intensief gebruik van de Noordzee. De komende decennia zal dit alleen maar toenemen, onder meer door uitbreiding van de Rotterdamse haven met de Tweede Maasvlakte. IJmuiden wil uitgroeien tot internationaal logistiek knooppunt en de vaargeul van Eemshaven wordt binnenkort uitgediept. In de toekomst zullen meer en grotere containerschepen onze havens aandoen. Kleinere kustschepen nemen de ladingen van die mammoetschepen over en transporteren deze verder. Ook binnen de scheepvaart maken bedrijven en overheden nationaal en internationaal afspraken om de veiligheid en het milieu te blijven waarborgen. Een veilige en vlotte scheepvaart is immers van cruciaal belang voor de concurrentiepositie van onze havens.

Natuur

De Noordzee is niet alleen het grootste maar ook het meest onbekende natuurgebied van Nederland. Voor het behoud en herstel van deze ‘verborgen natuurschatten’ en de waterkwaliteit zijn er diverse nationale en internationale afspraken gemaakt en wetten

Scheepswrakken

De Noordzee is al heel lang door mensen gebruikt om te vissen, om vracht te vervoeren of om elkaar te bevechten. Door de eeuwen heen zijn veel schepen vergaan door stormen of oorlogen. Veel wrakken zijn verzonken in de Noordzeebodem, zonder een spoor na te laten. Andere wrakken steken nog boven de zeebodem uit en worden bezocht door sportduikers. Zo strandde het Engelse slagschip Prince George, in 1921 op een strandhoofd voor de Hondsbossche zeevering en heeft daarna decennia lang bijgedragen aan de kustverdediging door de golven te breken.

stelsel van pijpleidingen naar de kust getransporteerd. Zo komen de gasleidingen bij Velsen, Callantsoog en Uithuizen aan de kust en de oliepijpleidingen bij Hoek van Holland en IJmuiden. Binnen een straal van 500 meter rond de platforms en leidingen zijn uit veiligheidsoverwegingen geen andere activiteiten toegestaan.

Zandwinning en kustlijn­zorg

Van oudsher graven mensen in de bodem naar stoffen om mee te bouwen. In Nederland delven we op de zeebodem met name grind, zand en schelpen. Vooral zand wordt zeer intensief gewonnen. Het zeezand wordt vooral gebruikt als ophoogzand op land (ongeveer 13 miljoen m³/jaar). Om ons land te beschermen tegen het water wordt jaarlijks ook nog ongeveer 12 miljoen kuub zand voor en op de kust gebracht. De overheid zoekt voortdurend naar betere en betaalbare manieren om dit te doen. Hierbij probeert zij zoveel mogelijk rekening te houden met recreanten en andere belanghebbenden. Verder zijn de steeds vollere kustprovincies regelmatig aanleiding voor ideeën over landaanwinning op zee, in combinatie met economisch relevante activiteiten, natuurontwikkeling, ener-

giewinning en -opslag of vis- en schelpdierweek. Uiteenlopende strategieën voor kustlijn­zorg, al dan niet te combineren met landaanwinning, zijn denkbaar.

Toekomstperspectief

Om alle vormen van gebruik op de Noordzee in goede banen te leiden werken overheid, bedrijven, milieu- en natuurorganisaties, watersporters en andere recreanten voortdurend samen. Zo kent de Noordzee vastgelegde zones waarbinnen het ene gebruik voorrang krijgt boven het andere. Het gaat bijvoorbeeld om scheepvaartroutes, zandwingebieden, oefengebieden voor defensie en natuurgebieden. Dan is er ook nog de 12-mijlszone waarbinnen niet mag worden gebouwd. De komende decennia wordt de Noordzee alleen maar drukker: meer grotere schepen, meer windenergie, extra zorg voor natuur in zee en nieuwe manieren om onze kust te verdedigen. Dit alles vraagt om een zorgvuldige afweging hoe de ruimte het best verdeeld kan worden. Daarbij staat een gezonde, rendabele en veilige zee voorop.

Foto: Toon Poortvliet

Beheerplannen Voordelta en de Noordzeekustzone

De Voordelta voor de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust en de Noordzeekustzone voor de Noord-Hollandse kust en boven de waddeneilanden zijn benoemd als beschermd natuurgebied (Natura 2000-gebied). Voor ieder Natura 2000-gebied stelt de overheid een beheerplan op. Hierin beschrijft zij hoe de natuur in dit gebied het beste kan worden beschermd,

beheerd en ontwikkeld. Daarbij kijkt zij ook in hoeverre dit al dan niet kan samengaan met bijvoorbeeld visserij, scheepvaart, recreatie, olie- en gaswinning.

De beheerplannen voor de Voordelta en de Noordzeekustzone komen tot stand door een goede dialoog met bewoners van de kust,

ondernemers aan de kust en op zee, milieu- en natuurorganisaties, vertegenwoordigers van watersporters en andere recreanten. Hun inbreng is belangrijk en nodig voor een goede afweging en balans tussen ecologie en menselijk gebruik.

Rijkswaterstaat: voor een gezonde, veilige en rendabele zee

Rijkswaterstaat, de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, werkt voor u aan droge voeten, voldoende en schoon water, vlot en veilig verkeer over weg en water en betrouwbare en bruikbare informatie. De zorg voor de Noordzee is aan Rijkswaterstaat toevertrouwd. Rijkswaterstaat markeert de vaarwegen en houdt deze op diepte. Ook is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor de uitvoering van kustsuppleties, incidentenbestrijding, het uitvoeren van allerhande metingen en het reguleren van gebruik door middel van beheerplannen, vergunningverlening en handhaving op zee. Rijkswaterstaat werkt samen met verschillende ministeries en belanghebbenden als het gaat om plannen voor de verdere toekomst. Dit alles om te zorgen voor een gezonde, veilige en rendabele zee, voor nu en voor later.

Op volle kracht vooruit

De WAKER waakt over ons grootste water

Scheepvaartverkeer in het Nederlands deel van de Noordzee verloopt bijna in alle gevallen zonder problemen. Maar een ongeval is nooit helemaal uit te sluiten en wanneer het dan mis gaat, zal er adequaat gehandeld moeten worden. De Nederlandse overheid, daarin vertegenwoordigd door de Kustwacht, heeft zich voorbereid op incidenten met olie­verontreiniging of verlies van lading. In het geval dat een schip zijn voortstuwing verliest in een zeegebied waar ook platformen voor olie en/of gaswinning staan of nabij een windmolenpark is het noodzakelijk om zo snel mogelijk dat schip in veiligheid te brengen.

Daarom is er een overeenkomst gesloten om permanent een nood­sleepboot beschikbaar te hebben. De Kustwacht heeft hiervoor de WAKER ingehuurd. De WAKER is eigendom van het in IJmuiden gevestigde SVITZER Salvage maar heeft als thuishaven Den Helder. De WAKER is 365 dagen per jaar en 24 uur per dag beschikbaar op 15 minuten afroep.

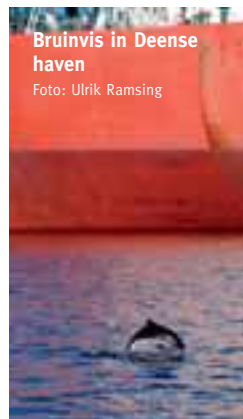
Het hoofddoel van de WAKER is om het maritieme milieu, waaronder het kwetsbare Waddengebied, te beschermen. Bij verslechterende weersomstandigheden (vanaf windkracht 5) vertrekt de WAKER preventief naar zee en kiest positie nabij de belangrijke scheepvaartroutes boven de wadden eilanden.

Nederland actief in bescherming van bruinvissen in de Noordzee

Bruinvis
Foto: Peter Evans

Bruinvis in Deense haven
Foto: Ulrik Ramsing

Bruinvis
Foto: Florian Graner

Orca met jong
Foto: Peter Evans

Landen rond de Noordzee en Oostzee hebben in 1991 een overeenkomst gesloten om de kleine walvisachtigen te beschermen: ASCOBANS (Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic and North Seas). Ook Nederland maakt deel uit van de tien landen die dit verdrag hebben ondertekend. Samen met UNEP (United Nations Environmental Programme) werd 2007 uitgeroepen tot het Jaar van de Dolfijn. En vanwege het succes is afgesproken hieraan in 2008 een uitgebreid vervolg te geven.

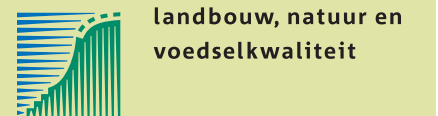
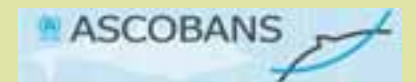
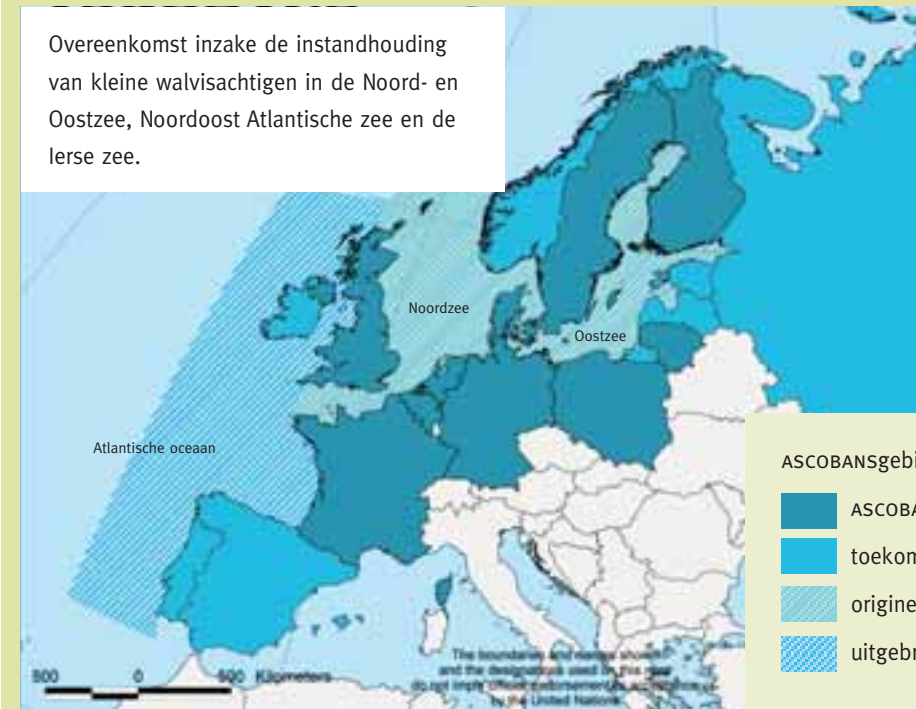
Bruinvissen komen in heel de Noordzee voor. Er zijn drie verschillende groepen te onderscheiden, namelijk in het noordelijke, het centrale en het zuidelijke deel van de Noordzee. De bruinvissen trekken gemakkelijk van hot naar her. Er zijn dan ook geen echte grenzen te trekken van waar de verschillende groepen voorkomen. De bruinvissen uit de Noordzee trekken ook naar de aangrenzende zeeën. Door de tijd heen zijn bruinvissen zich in de Noordzee op een andere manier gaan verspreiden. Terwijl de meeste bruinvissen tussen 1979 en 1997 veel voorkwamen in het noordelijke deel van de Noordzee, leven er nu veel meer in het zuidelijke deel.

Bedreigingen

Bijvangst in visnetten, onderwatergeluid, verdwijnen van voedsel, vervuiling, militaire activiteiten, botsingen met schepen en klimaatverandering zijn bedreigingen voor het voortbestaan van de bruinvissen. In 2007 strandden er 350 bruinvissen op de Nederlandse kust, waarvan meer dan 150 als gevolg van bijvangst. De bruinvissen verdronken, omdat ze verstrikt raakten in de visnetten.

ASCOBANSgebied

Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Noord- en Oostzee, Noordoost Atlantische zee en de Ierse zee.

ASCOBANSgebied

- ASCOBANSleden
- toekomstige ASCOBANSleden
- origineel beschermd ASCOBANSgebied
- uitgebreid ASCOBANSgebied per 3 februari 2008

Kansen

Elk jaar komen de tien landen van ASCOBANS bij elkaar om wetenschappelijke informatie uit te wisselen en te bepalen welke acties zij moeten ondernemen om met name bijvangst van bruinvissen te reduceren. Voor de Oostzee wordt al gewerkt met een beschermingsplan voor bruinvissen. De ASCOBANSleden die grenzen aan de Noordzee werken op dit moment ook aan zo'n beschermingsplan voor de bruinvissen in de Noordzee.

ASCOBANS Beschermingsplan

Het beschermingsplan voor de bruinvissen in de Noordzee moet volgend jaar klaar zijn. Dan kunnen alle betrokken partijen werken aan een betere bescherming voor de bruinvissen en dolfijnen. Met het plan wil ASCOBANS, en dus Nederland uiteindelijk het volgende bereiken:

- de bruinvispopulaties blijven op een veilig niveau, zodat ze ook op de lange termijn overleven als een vitaal onderdeel van het ecosysteem in de Noordzee;
- het verspreidingsgebied van waar de bruinvissen voorkomen, wordt ook in de toekomst niet beperkt;
- het leefmilieu van de bruinvissen is kwalitatief goed, zodat in het Nederlandse deel van de Noordzee ook op de lange termijn bruinvissen zijn.

Netwerk van beschermingsactiviteiten op zee

Met het beschermingsplan voor de bruinvissen in de Noordzee wordt het zeegebied van de Baltische landen, de Oostzee, uitgebreid met de Noordzee. Het doel is om uiteindelijk aan te sluiten bij de beschermingsmaatregelen van de Middellandse Zee. Het resultaat is dan een netwerk van zeegebieden, waar actief gewerkt wordt aan de bescherming van bruinvissen en dolfijnen.

Tekst: Maaike Moolhuijsen (LNV) en Freddy van der Brugge

ONDERZOEK

In aanloop naar het beschermingsplan verrichten onderzoekers en de overheid diverse studies. Dit jaar wordt onder meer onderzoek gedaan naar de volgende onderwerpen:

- Onderzoek naar onderwater geluid. Hierbij worden de effecten van onderwater geluid op het gehoor en het gedrag van vissen en zeezoogdieren onderzocht. Met andere woorden in welke mate is onderwater geluid schadelijk voor het gehoor en het gedrag van vissen en zeezoogdieren.
- Onderzoek naar de effecten sonar van scheepvaart, werken in zee, zoals olie- en gaswinning en de aanleg van windmolens op het gedrag en de conditie van zeezoogdieren, zoals bruinvissen.
- Onderzoek naar de gewenste effecten van hulpmiddelen als pingars (*acoustic alarms*), kleine apparaatjes die ultrasone geluidssignalen uitzenden zodat zeezoogdieren wegblijven van de visnetten en ongewenste bijvangst wordt voorkomen.
- Onderzoek naar de invloed van geluidsfrequenties op diverse zeezoogdieren. Het blijkt dat bijvoorbeeld een tuimelaar op andere geluidsfrequenties reageert dan een bruinvis. Dit is belangrijk voor de productie van pingars, zodat deze apparaatjes ook daadwerkelijk het gewenste effect bereiken, namelijk het weghouden van zeezoogdieren bij de visnetten.

Het is de bedoeling dat de genoemde onderzoeken in 2008 worden afgerond, zodat Nederland de resultaten kan inbrengen in het definitieve beschermingsplan voor de bruinvissen in de Noordzee en de ASCOBANSleden gerichte maatregelen kunnen nemen.

Dolphin Fund steunt internationale samenwerking

Ter gelegenheid van het Jaar van de Dolfijn heeft de Europese Kustvereniging (Eucc) het Dolphin Fund opgericht, in nauw overleg met het Verenigde Naties Milieu Programma (UNEP). Met het Dolphin Fund willen we internationale samenwerking bevorderen tussen natuurorganisaties op het gebied van de zee.

Het Dolphin Fund is geen nieuwe organisatie met eigen medewerkers. In elk land wordt het fonds vertegenwoordigd door een bestaande organisatie, zoals de Kustvereniging (Nederland), Natuurpunt (België) en Eucc-Duitsland. Dat voorkomt onnodige kosten. Verder werkt het Dolphin Fund samen met de Europese vereniging voor zeezoogdieren (ECS).

Helaas weten veel mensen nog niet half hoe slecht het is gesteld met de zee en met de dolfijnen en walvissen. Daarom vragen de Kustvereniging en het Dolphin Fund de komende jaren in zo veel mogelijk landen aandacht voor maatregelen die de situatie verbeteren. Hieronder een paar voorbeelden hoe het beter kan.

Een einde aan de bijvangst van dolfijnen

Elk jaar sterven meer dan een kwart miljoen dolfijnen. Veel stikken er in visnetten. Onnodig en triest, dat vinden ook de vissers zelf. Vandaar dat veel vissers graag meewerken aan het dolfijnvriendelijk maken van visnetten. Dat kan met 'ontsnappingsluiken' of met apparaatjes die met sonargeluid dolfijnen uit de buurt van visnetten houden zonder hierbij de visvangst te beïnvloeden (pingers of Dolphin Savers). In Nederland is het de bedoeling om pingers aan vissers uit te lenen als ze die nodig hebben. Bij goed gebruik van de pingers komen er maar liefst 80 à 90% minder dolfijnen en bruinvissen in de netten.

Een einde aan de dolfijenslacting

In landen als China en Japan worden nog altijd dolfijnen gegeten. Dolfijnenjacht komt daar, maar ook in landen als Cuba, Noorwegen en Denemarken nog veel voor. De jagers verkopen de sterkste dolfijnen aan dolfinaria. En dat terwijl er ook fokprogramma's voor dolfijnen zijn. Samen met reisorganisatie Kras steunt het Dolphin Fund de ontwikkeling van een internationaal keurmerk voor dolfinaria. Samen met deskundigen onderzoeken zij hoe dolfinaria kunnen bijdragen aan dolfijnenbescherming in plaats van aan dolfijnenjacht.

Verantwoord walvissen en dolfijnen spotten op vakantie

Steeds méér mensen gaan walvissen en dolfijnen spotten. Veel trips zijn educatief en verantwoord. Helaas zijn er ook malafide bedrijfjes die te veel op de dieren 'jagen' en te dichtbij komen. Dit verstoort het leven van de dieren en ze krijgen daardoor vaak

Foto: FIRMM

minder jongen. De Kustvereniging doet al jaren onderzoek naar het gedrag van de aanbieders van deze excursies. Hierbij werken wij samen met de VN-organisatie UNEP CMS en reisorganisatie TUI Nederland. De bedoeling is dat mensen niet langer aan boord gaan van malafide bedrijfjes. Kijk op www.kustgids.nl voor de beoordeling van walvistrips.

DOE MEE VOOR DE DOLFIJNEN!

Als uw bedrijf, vereniging of school nog niet mee doet voor het Dolphin Fund, kunt u natuurlijk ook zelf een actie organiseren en geld inzamelen. Iedereen kan een bijdrage leveren, financieel maar ook op andere manieren, bijvoorbeeld door het organiseren van een fondsenwervende activiteit: laat u sponsoren en ren, fiets, duik, speel, koop of verkoop voor dolfijnen! Op onze website vindt u hiervoor het aanmeldingsformulier. Voor meer informatie over het zelf organiseren van acties, kijk op www.jaarvandedolfijn.nl/zelf of mail naar info@jaarvandedolfijn.nl.

De Kustvereniging is de Nederlandse vertegenwoordiger van het Dolphin Fund.

Voor donaties:

Giro 916

t.n.v. Kustvereniging te Leiden o.v.v. "Dolphins"

Werken aan een mooie en veilige kust

Nederland heeft een mooie, gevarieerde en langgerekte kustlijn. Onze kust bestaat uit dijken en duinen. Daar moeten we zuinig op zijn, omdat zij ons land beschermen tegen de zee. Bovendien neemt de druk van de zee op de kust toe door de verandering van het klimaat en de stijging van de zeespiegel. Diverse overheden, zoals Rijkswaterstaat en de water- en hoogheemraadschappen, zijn daarom voortdurend bezig om Nederland te beschermen tegen de zee en om onze kustlijn in vorm te houden. Dit gebeurt met behoud en zelfs groei van de natuur en de recreatiemogelijkheden.

In deze rubriek nemen wij u mee langs de werken die aan de Nederlandse kust plaatsvinden of net zijn afgerond. Wij vertellen u onder meer over de kustversterking in Noordwijk, Katwijk en langs de Delflandse kust tussen Scheveningen en Hoek van Holland. Ook leest u over het herstel van de Zeeuwse dijken en laten wij u zien hoe er vele tonnen zand op het strand of onder water voor de kust worden aangebracht om onze kustlijn te behouden of zelfs te laten groeien.

'Werken aan de kust' is mede mogelijk gemaakt door:

Eerste zwakke schakel aangepakt

Nieuwe kustlijn voor Noordwijk

Door de klimaatverandering stijgt de zeespiegel. Ook de kracht van de golven neemt toe. Hierdoor kan een aantal Nederlandse kustlocaties op termijn niet genoeg weerstand bieden tegen het hoge water. Deze kustlocaties heten ook wel 'zwakke schakels'. Tot voor kort behoorde Noordwijk ook tot deze 'zwakke schakels'. Inmiddels is de kustlijn bij Noordwijk aangepakt en biedt deze voor de komende vijftig jaar weer de vereiste veiligheid tegen de zee.

Dijk in duin

In de oude situatie had Noordwijk slechts een korte duinenpartij voor de boulevard liggen. Deze bleek niet alleen te klein, maar ook niet sterk genoeg. Daarom is er gewerkt aan een constructie die én sterker én groter is. Allereerst is op de plek van het oude duin een dijk aangelegd. Hiervoor heeft Rijnland het oude duin afgegraven en een tijdelijke nooddijk gecreëerd. Na het aanleggen van de dijk is deze bedekt met zand en werd een nieuwe duinenpartij opgespoten die maar liefst 42 meter breder is dan in de oude situatie het

geval was. Daarom moest er ook een nieuw strand opgespoten worden.

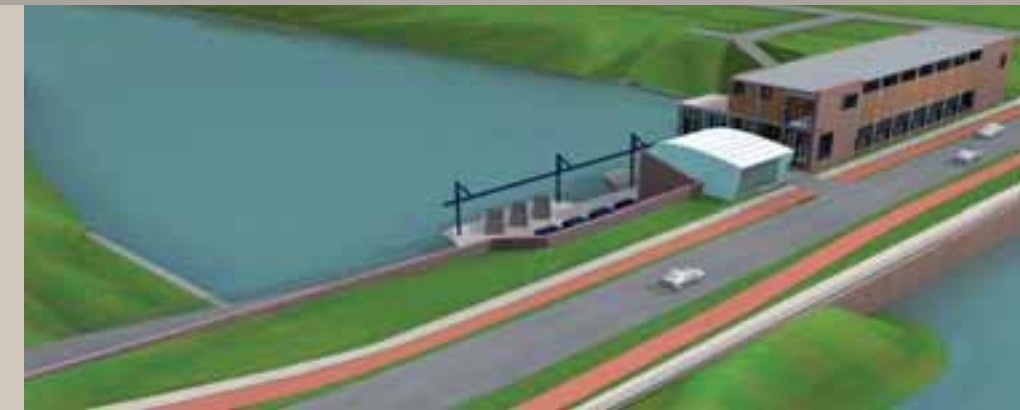
Resultaat

Noordwijk beschikt inmiddels weer over een mooie én veilige kustlijn die ruimte biedt aan de ontwikkeling van Noordwijk als toeristische trekpleister, iets dat in de oude situatie niet mogelijk was. Natuurlijk heeft de nieuwe duinenpartij nog niet het uiterlijk en het karakter van de oude situatie. Maar het helmgras is geplant en de zaden zijn uitgespreid over het duin. Het zal dan ook niet lang duren voordat de natuur haar werk gedaan heeft en er weer sprake is van het zo karakteristieke aanzicht. De strandopgangen zijn in ieder geval weer aangelegd, de hekken, stranddouches en strandpaviljoens zijn geplaatst, kortom: Noordwijk is helemaal klaar voor een mooi strandseizoen 2008!

Uitbreiding boezemgemaal in Katwijk

In het Zuid-Hollandse Katwijk aan Zee staat een van de vier grote, zogenaamde boezemgemaal van het hoogheemraadschap van Rijnland. Die zorgen ervoor dat het overtollige (regen)water uit het Rijnlandse gebied naar de zee wordt afgevoerd. Daardoor houden ruim een miljoen mensen in de Randstad droge voeten. Dat wordt steeds moeilijker. Door de toenemende bebouwing krijgt regenwater steeds minder de kans om in de grond te trekken. Regenwater komt daardoor steeds sneller terecht in de sloten, kanalen en meren. Daarnaast hebben de waterbeheerders te maken met de klimaatverandering. Dat betekent meer, en vooral intensievere regenval.

Om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden wordt de capaciteit van het boezemgemaal in Katwijk uitgebreid, van 54 m³ per seconde naar 94 m³ /s. Dat is elke twintig seconden een Olympisch zwembad vol! Een tweede verbetering is dat de pompen straks ook bij een extreem hoge zeestand kunnen uitmalen.

Rijnland realiseert de uitbreiding van de capaciteit door de bestaande drie dieselpompen te vervangen door elektrisch aangedreven pompen en een vierde pomp bij te plaatsen. Om er voor te zorgen dat de

Randstad ook bij stroomuitval droge voeten houdt, krijgt het gemaal noodaggregaten.

Bij het ontwerp van het gerenoveerde en uitgebreide boezemgemaal is rekening gehouden met het leefgedrag van de paling. De in zeewater ter wereld gekomen glas-aaltjes kunnen via een vispassage naar het zoete binnenwater om daar op te groeien. Eenmaal paairijp zoeken ze weer het zoute water op; uit proeven is gebleken dat ze onbeschadigd door de pompen gaan.

Kustversterking in Katwijk

De Nederlandse kust moet bestand zijn tegen de zwaarste stormen op de Noordzee. Vanwege de verwachte zeespiegelstijging heeft Rijkswaterstaat de hele kust opnieuw doorgerekend. Daaruit bleek dat onze kust een aantal 'zwakke schakels' heeft. De Zuid-Hollandse badplaats Katwijk is er daar één van.

Opmerkelijk in deze plaats is dat de huidige zeekering een stukje landinwaarts ligt, dwars door het dorp. Daardoor wonen zo'n 3000 mensen 'buitendijs'. Als beheerder van de zeewering is het hoogheemraadschap van Rijnland bezig met het opstellen van een zogenaamd kustversterkingsplan. Rijnland doet dat samen met het rijk, de provincie en de gemeente. Het opstellen van het definitieve versterkingsplan duurt ongeveer twee jaar. Eerst wordt bepaald hoe de kust het beste versterkt kan worden. Daarna volgt de technische uitwerking van de gekozen variant. Naar verwachting kan de aan-nemer eind 2010 aan de slag.

Wat doet Rijnland?

Rijnland is de waterbeheerder voor een groot gedeelte van Noord-Holland en Zuid-Holland. Simpel gezegd: Rijnland houdt uw voeten droog, het water schoon en de zee buiten de deur. Het grootste deel van het Rijnlandse gebied ligt onder zeeniveau. Dat wil zeggen dat bijna heel Rijnland onder water zou verdwijnen als er geen waterkeringen zouden zijn. Een van de taken van Rijnland is ervoor te zorgen dat dit niet gebeurt. Daarom houden we de dijken op orde en zorgen we voor het onderhoud van de duinen. Het hoogheemraadschap heeft 40 kilometer duinen in beheer, tussen Wassenaar en IJmuiden. Het dagelijkse onderhoud bestaat onder andere uit het repareren en plaatsen van de afsterking, het afvlakken van de afslag en het plaatsen of vervangen van borden.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Kijk voor meer informatie over Rijnland en de kustversterking op www.rijnland.net (kustversterking)

Fotoreportage

Rijkswaterstaat werkt met volle kracht aan de kust

Rijkswaterstaat bestrijdt de structurele erosie van de kust door zand aan te brengen, op het strand of onder water voor de kust. Als we zand aanbrengen, doen we dat zoveel mogelijk buiten het badseizoen. Zolang het weer het toelaat, werken we dag en nacht door. Op deze wijze zorgt Rijkswaterstaat ervoor dat Nederland niet kleiner wordt en dat de zeebodem meestijgt met de zeespiegel. Ook dragen we zo bij aan het behoud van de grootste waterkering: de duinen. Een betrouwbare kust beschermt én is onmisbaar voor de winning van drinkwater, voor de leefomgeving van plant, mens en dier, de recreatie, de land- en tuinbouw en andere bedrijvigheid in de kuststreken. Kustbeheer is natuurlijk beheer. Door extra zand aan te brengen, sluiten we aan bij de natuurlijke dynamiek.

Meer informatie vindt u op www.rijkswaterstaat.nl of bel gratis de Landelijke Informatielijn 0800-8002.

Rijkswaterstaat

Zeeland werkt aan dijken van dijken

Foto: Joop van Houdt

Als er één provincie is waar dijken van dijken zijn dan is het natuurlijk wel Zeeland. Eind 1996 stonden de kranten er bol van: de Zeeuwse dijken moesten in rap tempo worden hersteld. De Deltahoogte klopte, de Deltabreedte klopte eveneens, alleen de Deltasterkte liet te wensen over. Uit inspectie bleek dat de steenbekleding van de dijken te licht was. Althans niet (meer) sterk genoeg om een superstorm, die eens in de vierduizend jaar voorkomt, te kunnen doorstaan. En dus moesten de dijken langs de Westerschelde opnieuw gestoffeerd worden. Later kwamen daar de dijken langs de Oosterschelde bij. Op dit moment is het versterken van de dijken in volle gang.

De minister zette vaart achter de aanpak. In 1997 startte het projectbureau Zeeweringen, een samenwerkingsverband tussen Rijkswaterstaat en de Zeeuwse waterschappen. Het projectbureau, dat de uitvoering van de dijkversterkingen in Zeeland coördineert, moest de klus vóór 2015 klaren. Procedures vlogen door de ambtelijke molens en de mouwen werden opgestroopt. Inmiddels is er van de in totaal 325 kilometer te versterken dijken ruim 130 kilometer versterkt.

Ontwerpen

Verantwoordelijk voor het ontwerp van de dijken, althans de bekleding daarvan, is het acht man sterke ontwerpteam van projectbureau Zeeweringen. De bekleding van een dijk kan bestaan uit natuursteen, betonblokken of breuksteen (grote brokken natuursteen) waar gietasfalt overheen wordt gegoten. Uitgangspunt voor elk ontwerp zijn de ontwerpbelastingen, zoals de zwaarte van de golven. Elk stuk dijkvak moet dus sterk genoeg zijn om een bepaalde extreme waterstand met bijbehorende golfbelasting te keren. Op basis van die gegevens wordt er een keuze gemaakt uit diverse steenbekledingen. Dat kunnen betonnen zuilen van zo'n 40 tot 70 kilogram (Hydroblokken of Basalton) zijn, hergebruikte Haringmanblokken, maar ook breuksteen over de bestaande bekleding plus gietasfalt. Daarmee is het ontwerp overigens nog niet af. Er zijn immers nog Habitatrichtlijnen, natuurwaarden en de omgeving. Natuurtoetsen zijn nodig om vergunningen of ontheffingen aan te vragen. En waar mogelijk wordt geprobeerd de aankleding van de dijken in het landschap aan te passen.

Omgevingsmanagement

Rekening houden met de omgeving en die er ook zoveel mogelijk bij betrekken. Dat betekent een goede communicatie met de belanghebbenden in de directe omgeving. Hoewel veiligheid nooit een discussiepunt is, vindt niemand het prettig om overlast van wat dan ook te ondervinden. Vóór er dan ook aan een dijkvak wordt begonnen, zijn er interactieve informatiebijeenkomsten met onder meer de betreffende gemeente, omwonenden, de ondernemers, milieu- en natuurbeschermingsorganisaties en de recreatiesector. Kortom iedereen die maar overlast zou kunnen ondervinden. Er worden flyers, brochures en informatiebulletins vervaardigd. Want natuúrlijk is er overlast en natuúrlijk is het even vervelend. Maar – en dat begrijpt gelukkig iedereen – het is maar tijdelijk en uiteindelijk wil iedereen toch graag droge voeten houden.

Onrustpolder

Een van de voorbeelden waar het omgevingsmanagement met succes is toegepast is de verbetering van het dijkvak in de Onrustpolder op Noord-Beveland. Een gebied dat het hoofdzakelijk moet hebben van de recreatie. Aan de ene kant de Noordzee en aan de andere kant van de dijk een luxueus recreatiepark dat hoofdzakelijk wordt bevolkt door toeristen op zoek naar rust en ruimte en strand.

Aan de zeezijde krijgt de oude bekleding een extra laag breuksteen ingegoten met asfalt (25.000 vierkante meter) en wordt er 100.000 kubieke meter zand verzet. Ook de binnenzijde wordt versterkt om de dijk overslagbestendig te maken. Voor beide zijden van de dijk geldt dat er vooraf zand moet worden verwijderd, om later weer te worden teruggeplaatst, zodat er van de steenbekleding niets meer is te zien. Het nieuwe helmgras dat daarna wordt geplant heeft tijd nodig om te groeien. Om de verstuing van zand te beperken worden tijdelijk zogenaamde stuifschermen geplaatst. Al met al een omvangrijke klus. En dit juist in de voor de recreatiesector meest drukke periode. Anders kan het niet, want de werkzaamheden aan de dijken mogen alleen buiten het stormseizoen, tussen 1 april en 1 oktober worden uitgevoerd. Op het recreatiepark zijn dan ook ettelijke informatiebijeenkomsten geweest met zowel de exploitant, als de bewoners en een vertegenwoordiging van eigenaren. Om de overlast te beperken heeft het projectbureau toegezegd in de weekenden niet te zullen werken en ook de rust tussen 19.00 uur en 07.00 uur te respecteren. Met het oog op de veiligheid geldt voor de vrachtwagens die de stenen aanvoeren een vaste transportroute, buiten het bungalowpark om. Hoe dan ook, het resultaat is dat het werk zo wordt uitgevoerd dat er altijd een stuk strand toegankelijk is en iedereen op het bungalowpark tevreden is. Fietsers, die al dan niet gebruikmaken van een fietsknooppuntenroute of de langeafstandsroute, worden omgeleid.

Rugstreppad

Eén van de bewoners in de directe omgeving van de dijkversterking is de zeldzame rugstreppad, ofwel de Bufo Calamita. Ook dáár wordt rekening mee gehouden. De pad vertoefte het liefst in een omgeving waar wordt gewerkt en gaat 's nachts op stap. Overwinteren doet-ie door zich in te graven en in het voorjaar begint een trektocht. Om te voorkomen dat de diertjes onder de wielen van het werkverkeer terechtkomen, zijn er al in een

vroeg stadium paddenschermen geplaatst, zodat ze buiten het projectgebied blijven.

2015

Het totale project om de Zeeuwse zeeweringen te verbeteren is begroot op 924 miljoen euro. Als alles volgens planning verloopt, en daar ziet het ook naar uit, mag in 2015 de spade weer worden opgeborgen.

Breuksteen gietasfalt

Rugstreppad

Meer informatie

Projectbureau Zeeweringen
Kanaalweg 1, 4337 PA Middelburg
Postbus 1000, 4330 ZW Middelburg
Telefoon: 0118 - 62 13 61
Internet: www.zeeweringen.nl

Interview

‘Petje af voor de manier waarop’

Foto: Mechteld Jansen

“‘t Is natuurlijk wel even slikken. Heb je als parkmanager van Noordzee Residence ‘De Banjaard’ in Kamperland net de overlast van de aanleg van een rotonde achter de rug, is de kommer en kwel van een aantal windmolens voor de deur een reguliere bron van onvrede, zijn ze naast het park aan het heien en begint projectbureau Zeeweringen ook nog met de aanpak van een dijkvak. Weg rust, weg mooie duinen. En dat in een gebied waar toeristen naar toe komen voor de rust en de ruimte.” Parkmanager David Hannewijk, wordt er niet echt vrolijk van. Maar, zo meent hij: “over veiligheid moet je niet discussiëren.” Wél vindt hij het belangrijk hoe het projectbureau Zeeweringen heeft gecommuniceerd en is omgegaan met de belanghebbenden, met hem als parkmanager en met het Communicatieplatform.

Overigens is dat communicatieplatform géén vereniging van eigenaren, maar een vrijwillige vereniging van de bezitters van de vijfhonderd aanwezige luxe recreatiebungalows. Het doel van de vereniging is naast de belangenbehartiging, samen met elkaar en in overleg met de parkmanager van Residence ‘De Banjaard’ te zorgen voor een omgeving waar het voor iedereen aangenaam vertoeven is en dat ook blijft.

“De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat op het moment dat Hannewijk en met hem de bezitters van een recreatiebungalow vernamen dat de dijken versterkt zouden worden en de nodige overlast zou ontstaan, zij niet direct blaakten van vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid. Vrij recente ervaringen met andere projecten waren nu niet direct een toonbeeld van goed overleg, inspraak en samenspel tussen de bewoners en de lokale overheid”, stelt secretaris Nieuwenhuizen van het communicatieplatform vast.

Aangenaam verrast waren zij dan ook, dat niet alleen alle bewoners door projectbureau Zeeweringen via een speciale huis-aan-huiskrant en een flyer in twee talen ‘officieel’ werden geïnformeerd, maar dat er ook nog eens een presentatie- en informatieavond werd georganiseerd. “Een openbaring, vergesprek met eerdere ervaringen en onze verwachtingen”, is hun reactie. “Open, eerlijk en iedereen kon zijn zegje doen. Geen ambtelijk gedoe met veel vaagheden en slagen om de arm maar alles recht-toe-recht-aan. We hebben beslist de indruk dat we zijn betrokken bij de projectvoortgang. De projectleider verstrekt ons regelmatige de nodige informatie en stuurt ons – als er zich toch problemen voordoen – niet met een kluitje in het riet, maar werkt dan samen aan een oplossing. Uiteraard is iedereen zich ervan bewust dat er overlast zal zijn. Daar ontkomen we nu eenmaal niet aan, maar het is wel plezierig om te weten dat er écht rekening met ons is gehouden. Kijk alleen maar naar de fasering van de werkzaamheden. Het projectbureau heeft het zo gepland dat het gedeelte direct voor het bungalowpark vóór 1 juni klaar was, dus voor onze drukste periode. Petje af voor de manier waarop wordt samengewerkt”, aldus Hannewijk.

Foto's: Mechteld Jansen

Interview

‘Unieke samenwerking maakt de Banjaard weer veiliger dan ooit’

Het verbeteren van de Zeeuwse dijken is en blijft een uniek project. Niet alleen vanwege de eeuwige strijd tegen het water, maar ook om de intensieve samenwerking tussen Rijkswaterstaat en de twee Zeeuwse waterschappen, verenigd in projectbureau Zeeweringen (PBZ). Echter, naast het bekleden van de Zeeuwse dijken loopt er ook nog het landelijke ‘Hoogwaterbeschermingsprogramma’.

Binnen dit programma worden landelijk diverse werkzaamheden aan de kustverdediging uitgevoerd. Waterschap Zeeuwse Eilanden heeft daarvan ook enkele projecten in het pakket. De aanpak van twee Zwakke Schakels zijn een voorbeeld, maar ook de versterking van de binnenzijde van de dijk bij de Onrustpolder bij de Banjaard staat op de agenda.

Nog veiliger

Het gaat er bij de Banjaard om dat ook de dijkvakken aan de binnenzijde weer voldoen aan de (strengere) veiligheidseisen. In het meest sombere doemscenario, bij een superstorm, bestaat de mogelijkheid dat er golven over de dijk slaan. In dat geval zou bij een zwakke binnenzijde een stuk dijk kunnen wegslaan met alle gevolgen van dien. Om ook die ene statistische mogelijkheid uit te sluiten, wordt bij de Banjaard de dijk ook aan de binnenzijde versterkt. Dit gebeurt door het projectbureau Zeeweringen waarbinnen het waterschap Zeeuwse Eilanden en Rijkswaterstaat nauw samenwerken. De afgelopen jaren hebben aangetoond dat deze samenwerking prima werkt en de efficiency én omgeving ten goede komt. De werkzaamheden uit het hoogwaterbeschermingsprogramma financiert de overheid overigens wel uit andere middelen.

Versteviging binnenzijde dijk

“Deze constructie, om het Hoogwaterbeschermingsprogramma dat handelt over de golfoverslag, onder te brengen binnen projectbureau Zeeweringen lag voor ons ook eigenlijk

voor de hand”, legt André Marinisse uit, waarnemend afdelingshoofd Beheer & Planvorming Waterkeringen & Wegen van het Waterschap. “We zijn binnen ons projectbureau al zonder meer een hecht team, dat nauw samenwerkt in diverse werken en daarmee aan de veiligheid van Zeeland. ‘Ons’ project past daar eigenlijk perfect in. Ook omdat we als Waterschap midden in de maatschappij willen staan en met belastinggeld omgaan, hebben we de aanpak van de binnenzijde gekoppeld aan de versteviging van de buitenzijde. Hierdoor hebben wij de belanghebbenden zo optimaal mogelijk kunnen informeren en is er met alles en iedereen zoveel mogelijk rekening gehouden. Bovendien blijft door die nauwe samenwerking de overlast tot een minimum beperkt”, vertelt Marinisse. “De maatregelen tegen de eventuele golfoverslag komen er op neer dat het zand (*de duinen*) aan de binnenzijde en op de kruin van de dijk wordt afgegraven. Vervolgens wordt er circa 25.000 vierkante meter Open Steenasfalt (OSA) aangebracht. Tot slot wordt het afgegraven zand weer teruggestort. En dan is het dijkvak bij de Banjaard weer veiliger dan ooit”, besluit hij.

De Delflandse kust wordt veiliger en sterker

In de komende jaren gaat de kust tussen Hoek van Holland en de haven van Scheveningen veranderen. Deze Delflandse kust krijgt namelijk een extra duinenrij en een breder strand als bescherming tegen het water. Ook komt er een nieuw natuurgebied. De strandbezoekers hebben weinig last van de werkzaamheden, omdat die vooral in het najaar en de winter plaatsvinden. In de zomerperiode blijft het strand bijna overal toegankelijk voor het publiek.

Een zwakke schakel

Door de zeespiegelstijging en de toenemende kracht van de golven zijn delen van de Nederlandse kust in de toekomst niet meer veilig. De huidige bescherming is over vijftig jaar niet meer in staat om bij een zeer zware storm het water tegen te houden. Acht kustgebieden zijn aangemerkt als 'zwakke schakels' en worden in de komende jaren versterkt. Eén van deze zwakke schakels is de vijftien kilometer lange Delflandse kust. Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap van Delfland werken de komende drie jaar samen om deze kust sterker en veiliger te maken.

De aanleg van duinen

De beste oplossing om de kust tussen Hoek van Holland en de haven van Scheveningen te versterken, is het breder maken van het strand en de duinen. Dit bleek uit onderzoek naar de verschillende mogelijkheden.

De Delflandse kust wordt sterker door de aanleg van een nieuwe rij duinen aan de zee kant en het verbreden van het strand. Hier is bijna dertien miljoen kubieke meter zand voor nodig, maar waar haal je dit vandaan? De oplossing ligt in zee. Het zand komt van de zeebodem en wordt op het strand gespoten door baggerschepen. Zodra het zand op het strand gespoten is, legt een bulldozer het op de juiste plaats en maakt er duinen en strand van. Om ervoor te zorgen dat het zand bij elkaar blijft en niet alle kanten opwaait krijgt de duin helmgras als beplanting. De natuur doet daarna de rest: door het extra brede strand verstuift de wind op een natuurlijke manier het zand naar de duinen. Deze krijgen hierdoor in de toekomst altijd verse aanvoer van zand en groeien vanzelf verder aan.

200 meter breed strand

Het strand wordt opgehoogd en over de hele lengte van de kust tot 200 meter verbreed. Vooral bij Kijkduin wordt het strand tientallen meters breder en het uitzicht op zee blijft met de bredere duinen ook nog behouden. Ook voor de bestaande strandpaviljoens wordt goed gezorgd. Deze verdwijnen niet, maar worden verplaatst richting zee. Er komt een nieuwe strandopgang bij en de bestaande toegangswegen naar de zee worden verlengd. Ook krijgen sommige opgangen nieuwe trappen en fietsenstallingen.

Met het verbreden van het strand wordt ook de kustlijn rechtgetrokken. Hierdoor is de kust in de toekomst eenvoudiger te onderhouden en blijft het zandverlies door erosie tot een minimum beperkt. Samen met de natuurlijke aanvoer van zand blijven de duinen op deze manier veilig.

Een nieuwe duinvallei

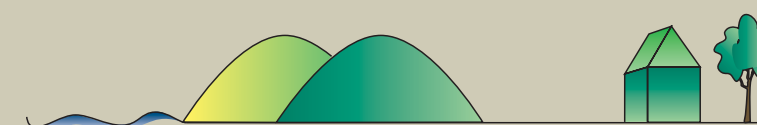
Tegelijk met de versterking van de Delflandse kust komt er tussen Hoek van Holland en 's-Gravenzande een nieuw natuurgebied bij. Deze aanleg is nodig om verwachte schade aan de beschermde duinen bij Voorne te compenseren. Deze schade kan in de toekomst ontstaan na de aanleg van de Maasvlakte 2. Het scheepvaartverkeer richting de Maasvlakte 2 zorgt voor meer uitstoot van stikstof en dit geeft waarschijnlijk schade aan de beschermde duinen. Net als bij de kustversterking krijgt het nieuwe natuurgebied ook een nieuwe duinenrij en een 200 meter breed strand. Tussen de nieuwe duinenrij

en de bestaande duinen ontstaat hier een 'vochtige duinvallei'. Kenmerkend voor de nieuwe, vochtige duinvallei is de grote invloed van wind en water op de leefomgeving van planten en dieren. De vallei staat in natte perioden onder water en valt in de droge perioden droog. Ook krijgen bepaalde plant- en diersoorten zoals groenknolorchis, vlinders en de zandhagedis door de aanleg van de nieuwe duinvallei een groter leefgebied. De Delflandse duinen zijn namelijk onderdeel van de ecologische hoofdstructuur in Nederland. Dit is een netwerk van natuurgebieden. Door de kustversterking wordt dit gebied groter en worden de natuurgebieden Westduinpark en Van Dixhoordriehoek beter met elkaar verbonden.

Open voor het publiek

Omdat de werkzaamheden veel in het najaar en winter plaatsvinden, blijven de gevolgen voor de strandbezoeker beperkt. Het strand is tijdens het recreatieseizoen bijna overal toegankelijk. Tijdens de werkzaamheden zijn de delen van het strand waar gewerkt wordt gesloten. De andere delen van het strand blijven open voor het publiek.

De versterking van de kust en de aanleg van het natuurgebied zijn twee verschillende projecten, maar er is een gecombineerd plan voor gemaakt. Ook de werkzaamheden worden gezamenlijk gedaan. Deze beginnen dit najaar en het is de bedoeling dat de versterking van de Delflandse kust uiterlijk in 2011 klaar is.

Duinen zeewaarts verbreden

Meer informatie

Projectbureau Delflandse kust
Tel. 070 - 337 84 82
www.kustvisiezuidholland.nl
www.delflandsekust.nl

hoogheemraadschap
**Hollands
Noorderkwartier**

Bezoekerscentrum De Dijk te Kijk
Strandweg 4, 1755 LA Petten
tel. 0226 - 38 14 55

Het bezoekerscentrum is geopend van april tot en met oktober, op dinsdag tot en met zondag, van 10.00- 17.00 uur. 's Maandags is het bezoekerscentrum gesloten. Groepen en scholen bij voorkeur op afspraak.

Tentoonstelling 'Verzet de bakens' in Petten

Dijk te Kijk

Droge voeten, veilig werken en leven. Hoe doen we dat?

Noord-Holland ligt vrijwel geheel beneden zeespiegelniveau. Bijna al het land hebben we de afgelopen eeuwen verworven op en/of beschermd tegen het water. De traditionele manier van kunstverdediging is niet meer voldoende! De bodem daalt en het wordt warmer op aarde. Hierdoor smelt het ijs op de polen en neemt de hoeveelheid zeewater toe. Bovendien beuken de golven harder op de kust dan altijd werd gedacht.

Kom kijken en speel mee!

Met de tentoonstelling 'Verzet de Bakens' laten het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie Noord Holland zien hoe we in de toekomst veilig kunnen blijven wonen en werken beneden de zeespiegel. Speel mee met Verzet de Bakens, ervaar de moeilijkheden en maak belangrijke keuzes.

Kunst en recreatie

In De Dijk te Kijk zijn wisselende kunstexposities. Vanuit het gebouw kunt u diverse mooie fiets- en wandelroutes volgen.

De Kust&Zee Prijsvraag

stayokay
HOSTELLING
INTERNATIONAL

30 hostels in Nederland

Beste dol fijnen! liefhebber tjes,

Los de Dol Fijnenquiz en de Kust&Zee Sudoku op en maak kans op een **DOLFINOspel**, het boek 'Worden dol fijnen verliefd' of op vrijkaartjes van Ecomare of Linnaeushof.

Hoofdprijs: een volledig verzorgd weekend voor het hele gezin in één van de hostels bij Stayokay langs de kust.

Dolfijnen in de Noordzee

Wist je dat, in onze eigen Noordzee ook dolfijnen en walvissen leven? Bruinvis, witsnuitdolfijn, tuimelaar en dwergvinvis zijn soorten die echt in de Noordzee thuishoren. Daarnaast komen wel 23 andere soorten voor in de Noordzee.

1

Hoe communiceren dolfijnen met elkaar?

- Door het maken van geluid.
- Door telepatie (gedachtelezen).
- Door signalen met hun snuit te maken.

2

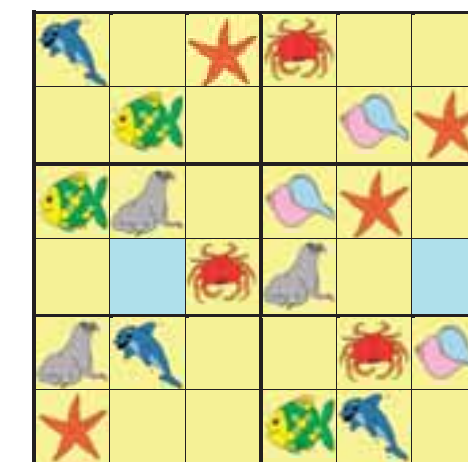
Hoeveel tanden heeft een tuimelaardolfijn ongeveer?

- 100.
- 150.
- 200.

5 **Sudoku**

In elk vakje van 2 x 3 hokjes komen 6 zeedieren te staan: een dolfijn, een zeester, een vis, een krab, een schelp en een zeehond. Ook in elke rij van 6 hokjes van links naar rechts komen de 6 verschillende zeedieren. En in elke rij van zes hokjes van boven naar beneden staan deze 6 dieren.

Een paar dieren zijn weg, zet jij ze op hun plaats terug? En vind de dieren in de lichtblauwe vakjes. Dit is het antwoord op vraag 5.

Schrijf de antwoorden op een ansichtkaart en stuur ze voor 31 december 2008 naar De Kustvereniging, Postbus 11232, 2301 EE LEIDEN o.v.v. Kust&Zeevraag '08 of e-mail je antwoord naar: info@kustvereniging.nl

duik in zee bij Ecomare op Texel

zeehonden, roggen, haaien, vogels, excursies, tentoonstellingen, waddeneiland families, scholen, jongeren, bedrijven, actieve ouderen, voor iedereen

centrum voor wadden en Noordzee Texel

Ruijslaan 92
De Koog
tel: 0222 317741
www.ecomare.nl

3

Wat doet de dolfijn als de trainer dit gebaar maakt?

- Springen.
- Dag zwaaien.
- Zingen.

4

Hoe ziet de huid van een dolfijn er uit?

- Dolfijnen hebben een behaarde huid.
- Dolfijnen hebben schubben.
- Dolfijnen hebben een gladde huid.

Deze prijsvraag werd mede mogelijk gemaakt door:

Linnaeushof

dolfijncadeau.com
Leuk om te geven, leuk om te krijgen

stayokay
HOSTELLING
INTERNATIONAL

DUIN & WATER

PWN. Puur water en natuur.

waternet

Duinwaterbedrijf Zuid-Holland

Informatie

Informatie over het bezoeken van de duingebieden van PWN, Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en Waternet is te verkrijgen via volgende bezoekerscentra:

PWN: Bezoekerscentrum De Hoep

Johannisweg 2
1901 NX Castricum
Telefoon: 0251 661 066
www.pwn.nl

Duincentrum De Zandwaaijer in Overveen

Geopend van april tot november op di. t/m zon. tussen 10.00 en 17.00 uur, van november tot april dagelijks behalve maandag van 12.00 tot 17.00 uur. Toegang gratis.
www.npz.nl

Bezoekerscentrum Meijndel Duinwaterbedrijf Zuid-Holland

Meijndelseweg 40
2243 GN Wassenaar
Telefoon: 070 511 72 76.
www.duinwaterbedrijf.nl

Waternet: Bezoekerscentrum De Oranjekom

ingang Oase aan de Vogelenzangseweg
Vogelenzang
Telefoon: 020 608 75 95
www.waternet.nl

Nederlands duingebied uniek in Europa

Nederland in *Natura 2000*

Europa kent een groot aantal unieke natuurgebieden, die via het Europese initiatief Natura 2000 worden behouden voor de toekomst. Het natuurtype 'Kustduinen' komt in Europa vrij weinig voor en heeft binnen Natura 2000 een heel bijzondere status. Het is dan ook geen toeval dat alle Nederlandse duingebieden, met hun karakteristieke flora en fauna, in dit netwerk als beschermd gebied zijn opgenomen. Een groot gedeelte van de Nederlandse kustduinen wordt gebruikt voor de productie van drinkwater. PWN, Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en Waternet treden in hun waterwingebieden daarbij ook op als natuurbeheerder. Zij zorgen voor de best mogelijke afstemming tussen de functies waterwinning, natuur en recreatie. Miljoenen mensen kunnen daardoor niet alleen genieten van schoon drinkwater maar ook van rust, ruimte en een schitterende natuur.

Natura 2000: heel bijzonder

De toekenning als Natura 2000-gebied is heel bijzonder. Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden met een zeer grote biodiversiteit. Verschillende habitats van de Nederlandse Natura 2000-gebieden zijn bovendien van Europees belang. Zo vormen zij bijvoorbeeld een essentiële schakel in de internationale vliegroutes van vele soorten trekvogels. Steltlopers en lijsterachtigen zijn mede afhankelijk van Nederlandse leef- en broedgebieden.

Natuurwetten

Natura 2000 vindt zijn basis in twee Europese wetten: de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn uit 1992. Deze EU-richtlijnen beschermen de natuur binnen Europa. De **Vogelrichtlijn** bevat een lijst met zeldzame of bedreigde vogelsoorten. De lidstaten moeten zorgen voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van de leefgebieden van deze vogels. Eenmaal aangewezen gebieden blijven in principe voor altijd als natuurgebied voortbestaan. De **Habitatrichtlijn** bevat een lijst van te beschermen planten diersoorten en natuurlijke leefgemeenschappen. De bescherming en het herstel van soorten en hun natuurlijke leefgebieden is in Nederland geregeld via de Flora en Faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Bijzonder duinlandschap

Duinen zijn belangrijke natuurgebieden. Tweederde van de totale Nederlandse flora komt voor in de duinen en tien procent groeit uitsluitend in de duinen. Ze herbergen een unieke verzameling van planten en dieren. Het landschap is er afwisselend, dichtbegroeid of open, moerassig of droog met stuifzand. Er komen typische duinplanten voor zoals helmgras en zeeraket, maar ook duinroos en parnassia. Zo'n 200 plantensoorten groeien bijna nergens anders in Nederland. Ook groeien er ongeveer duizend verschillende soorten paddenstoelen.

Duingebieden: puur natuurbeheer

De duingebieden van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, PWN en Waternet vinden we in Meijndel, zuidoost Berkheide, Solleveld, het Noord-Hollands duinreservaat en Kennermerland-Zuid. Het duinlandschap herbergt veel verschillende habitatgebieden die Europees van belang zijn. Witte 'wandlende' duinen, grijze 'vastgelegde' kustduinen met kruidvegetatie, duinheiden met kraai- of struikheide, met duindoornstruwelen of kruipwilgstruwelen, met duinbossen of zogenaamde vochtige duinvalleien. Voor elk gebied wordt door de provincies een beheerplan opgesteld, waarin is bepaald welke activiteiten er wel en niet plaats

mogen vinden. Zij zorgen ervoor dat, binnen de regels die Natura 2000 stelt, de biodiversiteit behouden blijft. Waar mogelijk worden natuurherstelprojecten uitgevoerd om de erfenissen van menselijk handelen weer ongedaan te maken. PWN, Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en Waternet dragen actief bij aan herstel en behoud van deze belangrijke Europese natuurgebieden.

Uniek recreatiegebied

De Nederlandse duinen zijn erg belangrijk voor de waterwinning in Nederland. De infiltratie van voorgezuiverd rivierwater door de duinwaterbedrijven zorgt bovendien voor een prachtige natuur in de duingebieden, met een grote biodiversiteit. Daarmee is ook de recreatie- en toeristensector gediend. Meer dan tien miljoen mensen genieten jaarlijks van de unieke beleving van rust, ruimte en natuur. Om deze natuur ook voor de toekomst te behouden, worden de recreatieve activiteiten nauwkeurig afgestemd op flora, fauna en waterwinning. Per duingebied gelden specifieke regels voor bezoekers, die echter zo zijn opgesteld dat ze het gevoel van vrijheid voor de bezoekers niet of nauwelijks aantasten.

Uniek natuurgebied in Europa

Waternet combineert waterwinning, natuur en recreatie

Wist u dat het Nederlandse duingebied tot de meest unieke natuurgebieden van Europa behoort? Het is zelfs benoemd tot beschermd Natura 2000-gebied. De Amsterdamse Waterleidingduinen nemen daarbinnen een heel bijzondere positie in. Daar zorgen de waterwinningsactiviteiten voor een ongekennd gevarieerde flora en fauna, waar iedere bezoeker ongestoord van kan genieten. Watercyclusbedrijf Waternet combineert waterwinning, natuur en recreatie in dit bijzondere stuk natuur met de grootste zorgvuldigheid.

Erste schopje in 1851

De Amsterdamse Waterleidingduinen zijn ontstaan in de 11e tot de 18e eeuw. Ze liggen op duizenden jaren oude strandwallen van het oude duinenlandschap. Sporen daarvan zijn nog zichtbaar in het zuiden van het gebied, bij Sasbergen en 't Heitje. In het duingebied werd regenwater op natuurlijke wijze gefilterd door het duinzand. Zo ontstond schoon water, dat ook in de 19e eeuw nog erg schaars was. Zeker in een grote stad als Amsterdam, waar men water noodgedwongen uit de vervuilde grachten dronk. Dat leidde vaak tot ziekten, zoals tyfus en cholera.

Een bekende dichter uit die tijd, Jacob van Lennep, had het idee om het zuivere duinwater via een buizennet naar Amsterdam te leiden. Met hulp van Ingenieur William Bland Croker, die betrokken was bij de inrichting van het Londen waternet wist hij een aantal Engelse geldschietters voor het project aan te trekken. Hij richtte met toestemming van Koning Willem III de NV Duinwatermaatschappij op. Zo kwam het dat in 1851 het 11-jarige kroonprinsje Willem van Oranje het eerste schopje in de grond stak voor de aanleg van een waterkom in het duin: de Oranjekom. Twee jaar later konden de eerste Amsterdammers bij de Haarlemmerpoort voor 1 cent een volle emmer zuiver drinkwater kopen en behoorden de volksziekten in Amsterdam tot het verleden. Op 1 mei 1896 kocht de gemeente Amsterdam de grond, de

exploitatie en winning van drinkwater van de Duinwatermaatschappij.

Zuivere waterwinning

Hoe mooi het plan ook was, toch stagneerde de watervoorziening van Amsterdam door ernstige tekorten aan duinwater. De vochtige duinvalleien droogden uit, met als gevolg dat de bijzondere begroeiing verdween. Grote delen van het duingebied werden daardoor aangetast. De oplossing was de aanvoer van Rijnwater, dat sinds 1957 in de duinen wordt geïnfiltrerd om de waterwinning te vergroten. Het voorgezuiverde Rijnwater wordt via leidingen naar de Amsterdamse Waterleidingduinen vervoerd. Het stroomt vervolgens naar het infiltratiegebied, waar het de bodem intrekt om door het zand en de bacteriën (biologische processen) gezuiverd te worden. De vele bijzondere waterplanten en dieren zijn het bewijs dat het water in het infiltratiegebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen tot een van de schoonste van Nederland behoort. Het water blijft zestig tot vierhonderd dagen in de duingrond. Nadat het in het duin is gezuiverd, wordt het naar de waterzuivering van Leiduin gepompt. Hier wordt het nagezuiverd, waarna het via een leidingnet van 2700 kilometer naar de huizen wordt getransporteerd. Zo'n 60 miljoen kuub water vindt zo jaarlijks zijn weg naar een miljoen klanten in Amsterdam en omgeving.

Rust in de Randstad

Wie het Amsterdamse duingebied betreedt, valt direct een aantal zaken op. Allereerst heerst er een heerlijke, rustgevende stilte. Dergelijke stiltegebieden zijn in Nederland nauwelijks meer te vinden. Het is moeilijk voor te stellen dat we ons midden in de Randstad bevinden. Opvallend is ook het gevarieerde landschap. Van dichtbegroeide bosgebieden tot ruimtelijk open plekken, waar de frisse zeelucht ons extra energie lijkt te geven. Van droge vlakten met stuifzand tot vruchtbare, moerassige valleien, mede dankzij het geïnfiltrerde rivierwater. Geen wonder dat de flora en fauna ongekennd rijk en gevarieerd is. In het Amsterdamse duingebied groeien meer dan 660 plantensoorten, waarvan 27 vrijwel nergens anders in Nederland voorkomen. Paddenstoelen komen er voor in ongeveer 1000 verschillende soorten.

Dierenrijk

In de Amsterdamse Waterleidingduinen broeden jaarlijks ongeveer honderd vogelsoorten waaronder duinvogels als de Roodborsttapuit en de Braamsluiper maar ook rietvogels zoals de Blauwborst en de Rietzanger. Ook vinden we er duinhagedissen en knaagdieren, zoals konijnen, hermelijnen en wezels. Ook de vrij zeldzame waterspitsmuis wordt er waargenomen. Wees niet verbaasd als u ook groter wild ontdekt tijdens uw wandeling. Vele reeën en damherten leven in deze habitat, samen met een populatie van vossen.

Contact met de natuur

Recreëren in een beschermd natuurgebied en een belangrijk waterwingebied? Het klinkt onwaarschijnlijk. Toch kunnen elk jaar een miljoen mensen genieten van de rust, ruimte en natuur van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Kinderen, wandelaars, joggers, vogelliefhebbers en andere natuurliefhebbers. Natuurlijk dient men zich te houden aan specifieke regels, maar streng zijn deze niet (kijk voor een overzicht van deze regels op www.waternet.nl). Fietsen en honden zijn niet toegestaan. Bij elke hoofdingang beginnen twee wandelroutes. Wie een extra avontuurlijke route wil kiezen mag zelfs afwijken van de gebaande paden, zolang geen schade wordt aangebracht aan flora en fauna. Een heerlijke manier om de dagelijkse drukte af en toe even te ontlopen en het hoofd even leeg te maken! Meer informatie vindt u bij het bezoekerscentrum De Oranjekom en op www.waternet.nl.

het schopje van Willem van Oranje

Op safari in de duinen

De duinen dreigen in rap tempo dicht te groeien met grassen, struiken en bomen. Daardoor komt de speciale duinflora en daarmee ook de duinfauna in het nauw. PWN waterleidingbedrijf Noord-Holland vatte met ARK Natuurontwikkeling, stichting Kritisch bosbeheer en stichting Duinbehoud het plan op om wilde wisenten te laten grazen in het duingebied dat PWN beheerd. Sinds 2007 lopen er drie wisenten rond in Het Kraansvlak bij Overveen en dit voorjaar zijn er nog drie bijgekomen. Een uniek project in Nederland.

Duinen zijn van oudsher open landschappen waarin de dynamiek van stuivend zand een grote rol speelt. Op Europees niveau zijn ze ook beschermd. Natuurbeheerders hebben de taak ervoor te zorgen dat het unieke, open duinlandschap nu en in de toekomst behouden blijft. PWN beheert ongeveer 7500 ha. natuurgebied in Noord-Holland. Het Kraansvlak ligt in de duinen tussen Haarlem en de zee en is van oudsher gesloten voor publiek. Een prachtig terrein dus om te kijken of de wilde wisenten wat voor het gebied kunnen betekenen. Niet alleen eten ze van alles, van boomschors tot planten. Ook woelen ze graag in het zand. Op die manier komen er weer stuifplekken in het duin en ontstaat er weer dynamiek, iets wat duinen van nature nodig hebben om te overleven.

Onderzoek

De aanwezige reeën en damherten eten hun buikjes rond maar kunnen ook niet op tegen de groene overmacht. Daarom zette PWN in het Kraansvlak een paar jaar geleden al runderen en paarden in om de kleinere grazers te helpen en nu lopen er dus wisenten. Het wel en wee van de wisenten wordt wetenschappelijk onderzocht. Er is immers nog weinig bekend over het gedrag en de ecologie van de wisent in de Nederlandse natuur. Ook kijken de onderzoekers naar het terreingebruik van de wisenten en hun invloed op de biodiversiteit. Daarnaast wordt ook het samengaan van

wisenten en bezoekers en de interactie met andere wilde dieren in het gebied bestudeerd. Enkele wisenten zijn voor dit onderzoek uitgerust met GPS-zenders.

Wisenten kijken

Om het publiek van de wisenten te laten genieten, is er een speciaal uitzichtpunt gemaakt nabij het meertje waar de wisenten komen drinken. Hier laten de wisenten zich met grote regelmaat en van zeer dichtbij bekijken. Kijk voor de route en voor meer informatie op www.wisenten.nl

Wilde oerrunderen

Wisenten zijn de laatste wilde oerrunderen van Europa. Op een haar na waren we ze kwijt geweest. Uit slechts 12 unieke dieren werd een populatie teruggefokt. Nu bedraagt hun aantal enige duizenden. Nog steeds een smalle basis. De meeste Wisenten leven in Polen en Rusland, maar ook in andere Europese landen lopen kleine kuddes rond. Deels in het wild en deels in natuurparken en dierentuinen. De laatste jaren stijgen de aantallen wisenten niet meer. Dit komt vooral doordat de gebieden waar ze nu leven vol zijn. Door op nieuwe plaatsen in Europa wisenten uit te zetten, zoals in het Kraansvlak, komt er meer leefruimte voor de dieren en kan de populatie verder stijgen.

Auteurs: Jenny van Rijn, PWN
Leo Linnartz, Stichting ARK Natuurontwikkeling
Fotografie: Leo Linnartz

Scherven in het stuifzand

In 2006 en 2007 vond er in het stuifduingebied Groot Olmen, gelegen in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, archeologisch onderzoek plaats. Archeologen graven alleen daar waar het bodemarchief wordt bedreigd en dat is meestal bij nieuwbouwprojecten. Waarom dan graven midden in een natuurgebied? En wat leverde het op?

PWN waterleidingbedrijf Noord-Holland is ook natuurbeheerder en beheert namens de provincie Noord-Holland ruim 7500 ha. natuurgebied, waaronder grote delen van de duinen. Als natuurbeheerder werkt PWN aan het herstel van natuurgebieden. In dit geval leidde het afplaggen van de met duinriet dichtgegroeide duinvallei Groot Olmen (in 2002) tot de ontdekking van tientallen, zeer waardevolle, archeologische vindplaatsen uit de vroege Middeleeuwen (500-1000). Een periode waarvan we zeer weinig weten en die we ook in de archeologie zelden tegenkomen. De ontdekking van deze vindplaatsen onderstreept hoe belangrijk de duinstrook is geweest als woongebied in het verleden.

Archeologie in de Kennemerduinen

In 2003 liep boswachter Coen van Oosterom door Groot Olmen en raapte terloops een aantal, naar hij vermoedde, oude potscherven op. De scherven gaf hij in handen van de archeologen Theo Nieuwenhuyzen en Wim Bosman, die ze lieten dateren aan de Universiteit van Amsterdam. De uitkomst bevestigde hun vermoeden: de scherven waren uit de vroege middeleeuwen, de periode van ongeveer 500 tot 800 na Christus.

Proefboringen en opgravingen

Proefboringen wezen uit dat er diverse zogenaamde cultuurlagen onder de bodem van Groot-Olmen lagen. Enige maanden later gingen de archeologen van de provincie zelf op onderzoek uit en lieten een serie proefsleuven graven. Ook nu werd vastgesteld dat er een bewoningslaag aanwezig was uit de Vroege Middeleeuwen. Uiteindelijk vond in 2006 de eerste echte opgraving plaats. Er was haast bij want de kans bestond dat de vlakte zo ver zou uitstuiven dat de oude cultuurlagen zouden verdwijnen. In drie weken tijd werd veel materiaal gevonden in de vorm van vele potscherven, botresten van huisvee, akkerlagen met ploegsporen en zelfs het lemmet van een mes. Ook een aantal huisplattegronden in de vorm van paal-

kuilen en vuurplaatsen werden aangetroffen. In totaal werden 14 vindplaatsen onderzocht. Fascinerend waren de haarfijn blootgelegde hoefafdrukken van het vee dat destijds hier rondliep.

Unieke vondsten

Een jaar later, in 2007, kregen de archeologen nog een keer de gelegenheid om Groot-Olmen verder af te zoeken. Het vermoeden was namelijk groot dat er nog meer bewoningslagen moesten zitten. Aanvankelijk waren de resultaten een beetje hetzelfde als het jaar daarvoor. Maar twee weken voor het einde van de opgraving deed men een spectaculaire ontdekking. Met behulp van bronbemaling konden de archeologen dieper de bodem in. Gevolg: een fantastische ontdekking. Diverse huisplattegronden van verschillende periodes werden blootgelegd, compleet met haardplaatsten, een zogenaamde trappelzone (een plek waar de afdrukken van de hoeven van het vee bij de stalingang van het huis te zien zijn) en zelfs karrensporen kwamen letterlijk in beeld. Eén van de huisplattegronden is verrassend groot: 31 bij 6 meter. Slechts één keer eerder is zo'n grote plattegrond aangetroffen en wel in Noord-Duitsland. Deze vondsten zijn voor Zuid-Kennemerland een mijlpaal in de geschiedenis van de regio.

Auteurs: Jenny van Rijn en Coen van Oosterom (PWN)
Fotografie: Coen van Oosterom (PWN)

Tentoonstelling

Tot 10 oktober is er een speciale tentoonstelling ingericht over o.a. de vondsten in Groot Olmen in duincentrum De Zandwaaier te Overveen. De tentoonstelling heet 'Schatten onder je voeten, het land van Hilde'. Een belevenis voor jong en oud! De Zandwaaier is gratis te bezoeken. Kijk op www.npzkn.nl

10 jaar natuurherstel in de duinen van Zuid-Holland

In 1996 hebben Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en de provincie Zuid-Holland met elkaar afgesproken de waterwinning op een aantal plaatsen in de duingebieden Meijndel en Berkheide te verminderen en de natuur een nieuwe kans te geven. Zij wilden namelijk de natte duinvalleien terug. Het is alweer ruim 10 jaar geleden dat de eerste grootschalige ingreep voor het herstel van vochtige duinvalleien in de duingebieden is uitgevoerd. De start was in de Kikkervalleien, daarna volgde de Helmduinen, delen van Berkheide en nu is ook het laatste project in de Ganzenhoek afgerond.

Tot 1874 waren in Meijndel meer dan 200 hectare prachtige duinvalleien met vele bijzondere plantensoorten aanwezig. Door de onttrekking van grondwater verdroogden deze valleien, zoals ook is vastgelegd in een proefschrift van Vuyck in 1901. Na het aanleggen van de infiltratieplassen in de jaren '50 van de vorige eeuw vernatte het duin weer. Hiervoor werd water uit de rivier de Lek naar de duinen van Meijndel getransporteerd. De aanvankelijke blijdschap van de ecologen over de vernatting, verstomde vrij snel. Het rivierwater bracht namelijk veel voedingsstoffen mee die doorsijpelden naar de vochtige valleien. Struiken en grassen groeiden hierdoor bijzonder goed, met als gevolg dat de bijzonder plantensoorten weer snel verdwenen. Door jaarlijks te gaan maaien (sinds 1975), bleek het mogelijk om in 2 à 3 hectare de teruggekeerde bijzondere plantensoorten in stand te houden. Deze twee kleine parels waren de Libellenvallei en het Parnassiapad. Een andere maatregel is het voorzuiveren van het aangevoerde rivierwater. Dit gebeurt sinds 1976. Een prima maatregel, maar daarmee zijn de voedselarme valleien nog niet terug. De opgebouwde sliblaag moest uit de valleien worden weggehaald om de oorspronkelijke voedselarme situatie te herstellen.

Waterwinning maakt plaats voor natte duinvallei

Een natte duinvallei keert niet terug als je alleen maar stopt met de waterwinning. Er

moet het nodige gebeuren om het natuurlijke proces weer op gang te brengen. Zo moet allereerst de infiltratieplas droog gezet worden. Dan is het mogelijk de bovenste, voedselrijke sliblaag te verwijderen. Vervolgens worden overtollige begroeiingen weggehaald, evenals de overtollige buizen en appendages van de waterwinning. Daarna is het afwachten. Het spel van wind en regen kan beginnen; het zand gaat stuiven, en de grondwaterstand past zich aan het seizoen aan. Zaden van parnassia en duizendguldenkruid grijpen hun kans om hier te kiemen. De natte duinvallei siert het landschap.

Kikkervalleien - 1997

Vijf jaar na de ingreep in de Kikkervalleien waren de eerste positieve resultaten te zien. Hét beeldmerk van duinvalleien, Parnassia, bloeide er na vijf jaar met duizenden. Vleeskleurige orchis, voor de ingreep alleen in de Libellenvallei te zien, begon schuchter met een paar exemplaren. Zelfs Kruisbladgentiaan, - die alleen in Meijndel voorkomt en normaal op noordhellingen en in valleien groeit, vestigde zich aan de rand van de Kikkervalleien. Iets wat al meer dan 50 jaar niet meer was waargenomen.

Natuurlijk zijn er ook verliezen te betreuren bij zo'n ingreep; een infiltratieplas is verdwenen en daarmee bijvoorbeeld alle vogels van rietkragen en open water. Zo komt onder andere de Blauwborst hier niet meer voor.

Oost Berkheide – 1999

Berkheide is het duingebied dat tussen Wassenaar en Katwijk ligt. Oost Berkheide grenst aan de drinkwaterproductielocatie in Katwijk. Hierin lagen een flink aantal kleine infiltratieplassen zoals de plasjes van Simon en de pan van Persijn. Om het verlies aan waterwincapaciteit goed te maken, zijn de infiltratieplassen die het dichtst bij de productielocatie lagen uitgediept. De recreant heeft hier weinig van de werkzaamheden gemerkt, omdat dit terrein slechts gedeeltelijk toegankelijk is voor publiek. Dit in tegenstelling tot zuidwest Berkheide.

Zuidwest Berkheide – 2001/2002

In het zuidwestelijk gedeelte van het duingebied Berkheide heeft Duinwaterbedrijf Zuid-Holland het natuurherstel grootschaliger aangepakt. Zo is daar in een keer 45 hectare duingebied op de schop gegaan. Het idee daarachter was dat natuurlijke processen - als bijvoorbeeld zandverstuiving - meer kans krijgen als je een groter gebied tegelijkertijd aanpakt dan te kiezen voor een aantal kleinschalige projecten. Een storm van protest van recreanten en omwonenden was het gevolg. Omdat Duinwaterbedrijf Zuid-Holland de waterwinning in dit gedeelte van Berkheide heeft stopgezet, is het beheer van dit gebied in 2002 overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Zwarte Pan - 2005

In het duingebied Berkheide - vlak achter hotel Duinoord - ligt het gebied de Zwarte Pan. Onder invloed van de waterwinning, die zorgde voor een voedselrijke omgeving, groeiden hier volop riet, lisdodde en duindoornstruiken. In de loop der jaren was er een dikke laag slib gevormd van 5 tot wel 15 cm dikte. Inmiddels heerst er in dit gebied een natuurlijk grondwaterregime waardoor er in de natte perioden plasjes ontstaan. Langs de Zwarte Pan loopt het wandelpad dat van het Ganzenhoekbos richting Dennenduin voert.

Ganzenhoek – 2007

Alle commotie die was ontstaan tijdens het grootschalige natuurherstelproject Zuidwest Berkheide maakte een andere aanpak noodzakelijk. Daarom is gekozen het project Ganzenhoek te starten als een open planproces onder de naam 'Noord-Meijndel; een zoektocht naar de mogelijkheden'. Initiatiefnemers Provincie Zuid-Holland, Staatsbosbeheer en Duinwaterbedrijf Zuid-Holland zijn in gesprek gegaan met belanghebbenden; van Duintrappers en de vogelwerkgroep Meijndel tot de gemeenteraad van Wassenaar, ANWB en de stichting Duinbehoud. Op basis van ieders wensen en de mogelijkheden is een schetsontwerp gemaakt zoals het gebied eruit zou kunnen komen te zien. In 2005 is dit voorgelegd aan een flink aantal partijen en op enkele onderdelen aangepast. Bij de nieuwe

inrichting van de Ganzenhoek is duidelijk meer rekening gehouden met de recreatie. Zo blijft de Ganzenhoekplas bestaan - zij het met een lager waterpeil - én wordt de Ezelenwei een natte duinvallei.

Open dag in de Kikkervalleien

De grote vraag is nu of de grote natuurherstelprojecten daadwerkelijk iets hebben opgeleverd. Duinwaterbedrijf Zuid-Holland antwoordt hierop volmondig ja! Wilt u dat met eigen ogen zien? Komt u dan langs in de Kikkervalleien. Op zondag 22 juni 2008 wordt dit normaal voor het publiek afgesloten duingebied voor het vijfde achtereenvolgende jaar opengesteld. Een aanrader! Dus houdt u uw agenda vrij op die dag en kom gerust eens langs. Dat kan tussen 11.00 uur en 15.00 uur. Meer informatie: www.duinwaterbedrijf.nl

Steun het Dolphin Fund!

Winkelen voor dolfijnen:

DOLFINO: leuk familiespel voor thuis en op school!

Je leert ermee hoe je een dolfijnvriendelijke dolfijntrainer wordt!
Koop het spel bij ons en de winst gaat direct naar het goede doel.
Daarnaast hebben we nog veel meer. Bezoek onze webwinkel
www.dolfijncadeau.com en help de dolfijn!

Bestel je cadeau bij ons!

dolfijncadeau.com

Leuk om te geven, leuk om te krijgen

Het landelijke DOLFINO toernooi: Doe mee met je klas!

Schoolklassen kunnen zich nu inschrijven voor het Landelijke Dolphino Speltoernooi. Hierin strijden 200 kinderen in de finale wie de beste dolfijntrainer wordt! De voorrondes kun je op school houden en de finalisten worden voor de finale verwacht op Het Spellenspektakel. Dit is het grootste spellevvenement van de Benelux.

De winnaar krijgt een geheel verzorgd schoolreisje aangeboden voor de hele klas! Jullie gaan een spannende dag beleven waarbij je 's ochtends wordt opgehaald en aan het einde van de middag weer bij school wordt afgeleverd.

Relatiegeschenken?

Voortaan via dolfijncadeau.com!

Dolfijncadeau is een unieke samenwerking tussen de Kustvereniging en Games4All. Wij kunnen vrijwel alles leveren wat andere cadeauwinkels ook aanbieden. Het verschil is alleen dat de winst bij ons direct naar het Dolphin Fund gaat. U kunt 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen' en hoeft daarvoor niets extra te investeren.

Onze eigen Business to business service ontwikkelt alleen Maatschappelijk Verantwoorde Concepten. Wij zorgen ervoor dat uw relatiegeschenk wordt ontwikkeld op de manier die het beste bij uw bedrijf past. Neem via sales@dolfijncadeau.com contact op voor meer informatie.

Marcel Kuijer, presentator ZAPP en bekend van Avro Smartkidz

Voor het Landelijke Dolphino Speltoernooi kun jij je inschrijven via www.dolfijncadeau.com waar je ook direct het spel kunt bestellen. Zo weet je zeker dat je alleen al door mee te doen de dolfijnen helpt aan een gezonde toekomst. Onze ambassadeur Marcel Kuijer, presentator ZAPP en bekend van Avro Smartkidz, presenteert de finale op zaterdag 15 november in de IJsselhallen in Zwolle.